

XV.

Romsdals Amt.

Underdanigst Beretning

om Romsdals Amts økonomiske Tilstand m. v.
i Femaaret 1896—1900.

A. Landdistriktet.

Folkemængde.

Amtets Landdistrikts Folkemængde udgjorde efter Folketællingen i 1891 107 390 og har ikke senere undergaaet nogen væsentlig Forandring. Efter sidste Tælling i 1900 er Folkemængden nu 110 621, hvilket betegner en Forøgelse af 3 231 eller ca. 3 Pct. Forøgelsen falder omtrent udelukkende paa Søndmør Fogderi, hvor Folkemængden er steget med $7\frac{1}{4}$ Pct., fra 43 156 i 1891 til 46 293 i 1900, medens Romsdal Fogderi er gaaet ned fra 26 887 til 26 872 og Nordmør Fogderi viser en ubetydelig Tilvækst σ : fra 37 347 til 37 456.

Der har i Femaaret foregaaet en betydelig Udvandring til Amerika, formentlig størst fra Romsdal og Nordmør, hvortil kommer, at mange, særlig unge Folk, har forladt Landdistrikterne for at søge sit Erhverv i Byerne. Denne sidste Bevægelse antages særlig at have fundet Sted fra Søndmør til Aalesund, der i de senere Aar paa mange Felter har gennemgaaet en betydelig Udvikling.

I. Jordbruget.

I den forløbne Femaarsperiode er Jordbruget gaaet jevnt, om end ikke særdeles stærkt, fremad. Interessen for denne Næringsgren har været i stadigt Stigende.

Den i Femaarsperioden 1891—1895 delvis paabegyndte Omlægning af Driften fra Agerbrug til Engdyrkning har fortsat sig i Aarene 1896—1900 med stadig stærkere Fart, eftersom Befolkningen har faaet Øinene op for de

Fordele, den forandrede Dyrkningsmaade medfører i Retning af hurtig Afsætning og kontant Udbytte. Den ved Englandsruten aabnede Adgang til direkte Export af Jordbrugets Produkter til udenlandske Markeder har her været en stærkt medvirkende Faktor.

Samtidig med Engdriftens Vækst paa Agerbrugets Bekostning er Sansen steget for Jordens bedst mulige Udnyttelse. Gjødelsen behandles mere rationelt, ligesom Betydningen erkjendes af Vekseldrift og Anvendelse af bedre Frøsorter.

Jordbrugets Fremgang maa jeg, som antydet, antage i første Række skyldes Kommunikationernes Forbedring. Jeg undlader i denne Forbindelse ikke at fremholde, at Amtets Jordbrug ved næste Perodes Udløb vistnok vil kunne opvise en forholdsvis betydeligere Udvikling, saafremt det stadig stigende Krav paa direkte Forbindelse med Østlandets Markeder da er realiseret.

Fremgangen formenes dernæst i ikke ringe Grad at hidrøre fra den ændrede Karakter, Amtets Fiskerier i de senere Aar har antaget, idet det mer og mer har vist sig nødvendigt, at Fiskeribriften, forsaavidt den skal bringe Udbytte, maa skjøttes af professionelle Fiskere, der ikke befatter sig med væsentlig andet Erhverv. Mange af de Gaardbrugere, der har drevet Fiske som Binæring, har derfor været nødsaget til enten helt at slaa sig paa det ene eller det andet, hvilket har virket tilbage paa Jordbruget, der heraf alene har kunnet høste Fordel som Følge af det større Arbeide, der lægges paa Jorden.

En Hemske paa Jordbruget danner nu, som i Perioden 1891—1895, den vanskelige Tilgang paa Arbeidshjælp. Udvandring af arbejdsføre Folk til Amerika og til Byerne har stadig paagaet, og Arbeidspriserne har været i Stigende, saaledes at Gaardstjenere neppe kan erholdes uden med uforholdsmæssig Bekostning. Følgen heraf har igjen været, at Rydningsarbeide er foregaaet i langt ringere Maalestok, end Tilfældet vilde have været, om Tilgangen paa Hjælp havde været rigeligere. Adskilligt Nyland er dog utvivlsomt opbrudt, men neppe mere end, hvad der er Resultatet af Husmænds og Smaabrugeres Arbeide.

Brugen af Landbrugsmaskiner er — ogsaa tildels som Følge af manglende Arbeidshjælp — tiltaget over det hele Amt. Saavel Slaa- og Tærskemaskiner som Hesteriver etc. er betydelig udbredt.

Søndmør og dets Ødistrikter antages fremdeles at staa høiere end de øvrige Distrikter paa Jordbrugets Omraade.

Udbyttet af Jordbruget i den forløbne Femaarsperiode maa vistnok gjennemsnitlig antages at have ligget under et Middelsaars. Alene 1896 Aars Udbytte var afgjort over et Middelsaars, tildels betydeligt over. De øvrige Aar har bevæget sig mere eller mindre under, delvis noget over et Gjennemsnitsudbytte.

Adgangen til Laan af Jorddyrkningsfondet har i Perioden været benyttet i noget større Udstrækning end tidligere. I Femaaret er tilstaaet Laan til et samlet Beløb af Kr. 41 260.00. Heraf falder paa Søndmør Kr. 6 430.00, paa Romsdal Kr. 10 465.00 og paa Nordmør Kr. 24 365.00. I 1896 er laant Kr. 770.00, i 1897 Kr. 5 980.00, i 1898 Kr. 4 195.00, i 1899 Kr. 21 410.00 og i 1900 Kr. 8 905.00.

Udskiftningsarbeidet er skredet jevnt fremad i Femaarsperioden, og forholdsvis mere Arbeide er udført end i det foregaaende Femaar, idet adskillige Forretninger, der ellers havde maattet udstaa, ifølge Departementets Bemyndigelse har kunnet overdrages til et Par ældre Assistenten, der har fungeret som midlertidige Udskiftningsformænd. Ialt har de i Femaarsperioden afsluttede Udskiftningsforretninger omfattet 1 052 Brug med en Matrikulskyld af 2 107.51 Mark og et Areal af 29 800 Ha. Indmark og 112 850 Ha. Udmark. Vistnok staar endnu adskilligt Udskiftningsarbeide tilbage i nærværende Amt, men det er ialfald for Tiden mit Indtryk, at Behovet for Udskiftning ikke melder sig i større Udstrækning, end at Kravene kan imødekommes med de Kræfter, Amtet for nærværende raader over.

Antallet af særskilt matrikulerede Brug udgjorde ved Udgangen af 1900:

i Søndmør.	6 128	Brug med Skyld	Mark	11 334.63
- Romsdal.....	3 541	—	—	6 803.87
- Nordmør	4 154	—	—	9 445.25
<hr/>				
Amtet 13 823 Brug med Skyld Mark 27 583.75.				

Brugenes Antal ved Udgangen af 1895 var følgende:

i Søndmør	5 626
- Romsdal.....	3 219
- Nordmør.....	3 853

Tilsammen 12 698.

Forøgelsen er saaledes ialt 1 125 Brug eller 8.86 Pct. Heraf falder paa Søndmør 502 eller 8.92 Pct., paa Romsdal 322 eller 10 Pct. og paa Nordmør 301 eller 7.81 Pct. mod henholdsvis 3.5 Pct., 7 Pct. og 4.5 Pct. i forrige Femaarsperiode.

En væsentlig Del af den saaledes stedfundne Forøgelse skyldes imidlertid den ved Lov af 17 Februar 1900 bestemte Forandring i Skyldsætnings- og Matrikulvæsenet, hvorefter samtlige hidtil skyldsatte, men ikke udskilte Parceller er opførte som særskilt matrikulerede Eiendomme. Hertil kommer for Romsdal Fogderis Vedkommende, at 31 Fossefald i Femaarsperioden er særskilt skyldsat.

Amtets Gjennemsnitsskyld pr. Brug er Mark 2.00; for Søndmør Fogderi Mark 1.85, for Romsdal Fogderi Mark 1.92 og for Nordmør Fogderi Mark 2.27.

De i forrige Femaarsberetning opgivne tilsvarende Tal var henholdsvis 2.18, 2.01, 2.08 og 2.45.

Opgave over Brugenes Antal og Skyld i de forskjellige Herreder ved Udgangen af Aaret 1900 hidsættes nedenfor:

Herreder.	Brugenes		Herreder.	Brugenes	
	Antal.	Skyld i Mark.		Antal.	Skyld i Mark.
Søndmør Fogderi.			Romsdal Fogderi (Forts.).		
Vannelven	429	730.82	Bolsø	430	932.16
Sande	421	557.12	Frænen	399	648.74
Hero	458	544.23	Akero	302	546.98
Ulstein	411	651.97	Sandø	82	127.41
Vartdalstranden	102	210.87	Bud	333	402.94
Volden	510	1 146.02			
Ørsten	333	719.10	Nordmør Fogderi.		
Hjørundfjord	236	619.43	Kornstad	190	233.41
Sunnelven	240	466.25	Eide	255	275.22
Norddalen	310	658.91	Kvernes	113	190.98
Stranden	184	494.66	Bremsnes	328	325.34
Stordalen	132	291.96	Grip	2	5.50
Ørskog	270	528.41	Gjemnes	116	215.65
Søkkelven	348	740.56	Øre	304	573.38
Skodje	420	837.72	Frei	108	182.52
Borgund	908	1 297.42	Strømsneset	140	357.02
Roald	100	261.53	Tingvold	279	765.48
Haram	316	577.65	Øksendalen	78	273.09
			Ulvundeidet	47	188.38
Romsdal Fogderi.			Sundalen	194	784.60
Vestnes	545	457.88	Stangvik	175	767.43
Sylte		399.26	Aasgaard	58	176.78
Vold	150	358.43	Surendalen	462	1 105.72
Eid	70	258.27	Rindalen	324	837.63
Grytten	436	870.20	Aure	345	850.89
Veø	315	783.56	Valsofjorden	119	290.05
Eresfjord og Vistdalen	260	579.22	Halse	149	421.30
Neset	219	443.82	Tusteren	169	269.25
			Edø	199	355.64

Antallet af Leilændingsbrug, der her i Amtet ikke er stort, antages nogenlunde uforandret.

Amtets Landhusholdningsselskab har ved Siden af de tidligere nævnte Faktorer utvivlsomt haft en betydelig Indflydelse paa Jordbrugets Udvikling i det forløbne Femaar. Stats- og Amtstilskuddet har bevæget sig omkring Kr. 10 000.00 aarlig. Ved Udgangen af 1896 udgjorde Selskabets Medlemmer et Antal af 124 med en aarlig Medlemskontingent af Kr. 248.00. Antallet af de Landbrugsforeninger, der i samme Aar stod som Selskabets Underafdelinger, var 60. Ved Udgangen af 1900 var Medlemsantallet 144, den aarlige Kontingent Kr. 288.00 og Underafdelingernes Antal 80. Hvert Fogderi har som før sin Landbrugsforening.

Interessen for Havevæsen maa formentlig siges at have tiltaget noget, skjønt denne Næringsgren, hvis Betydning kun i ringe Grad erkjendes af Befolkningen, endnu staar langt tilbage. Dyrkning af Kjøkkenhavevekster er Gjenstand for liden Opmerksomhed, men er dog i nogen Fremgang i enkelte

Distrikter, saaledes i Tingvold og Strømsneset i Nordmør og Borgund og Skodje i Søndmør, hvor der endog avles adskilligt tilsalgs. Med Amts- og Statsbidrag har der hvert Aar været afholdt et Kursus i Havebrug. Kurset havde i 1900 10 Deltagere.

Frugtavlen er liden og neppe nogetsteds af synderlig Betydning undtagen i Norddalen og tildels i Sunnelven. I Norddalen er saavel Interessen som Indtægten ganske betydelig. I Bolsø i Romsdal har mange med godt Udbytte begyndt paa Jordbærdyrkning.

Paa enkelte Gaarde i Nordmør dyrkes Humle samt noget Lin.

Distriktets sædvanlige Kornsorter er fremdeles Havre, Byg og noget Rug. Af Havre dyrkes i Regelen tilstrækkelig for Behovet og delvis noget til Salg, medens der indføres ikke ubetydeligt af Byg og Rug. Indførselen af Korn- og Melvarer stiger i samme Mon, som Interessen for Kvæg-avl tiltager.

Af Poteter avles i Almindelighed tilstrækkeligt til Distriktets eget Brug, oftest ogsaa noget til Salg.

Dyrkning af Turnips som Kraftfoder er i Tiltagende.

Efter Lensmændenes Opgaver udgjør Gjennemsnittet af:

Udsæd pr. Maal:

	Havre	Blandkorn.	Byg.	Rug.	Poteter.	Græsfrø.
Søndmør.....	91 Liter	73 Liter	50 Liter	- Liter	336 Liter	3.75 kg.
Romsdal.....	69 —	52 —	36.5 —	20 —	280 —	3.8 -
Nordmør.....	54.5 —	45 —	35 —	20 —	346 —	3.1 -

Avling pr. Maal:

	Havre.	Blandkorn.	Byg.	Rug.	Poteter.	Hø.
Søndmør.....	530 Liter	485 Liter	405 Liter	- Liter	2 486 Liter	481 kg.
Romsdal.....	513 —	440 —	382 —	280 —	2 062 —	400 -
Nordmør.....	450 —	412 —	365 —	250 —	2 106 —	445 -

Amtets Landbrugsskole har som tidligere været drevet paa Gaarden Vestnes, indtil Amtstinget i 1898 besluttede at indkøbe egen Skolegaard. Som saadan blev valgt Gaarden Gjermundnes i Vestnes, der blev overladt Amtskommunen for Kr. 28 000.00. Efterat nye, rummelige og praktiske Bygninger her er bleven opført, maa Amtslanbrugsskolen i alt væsentligt nu siges at tilfredsstille Tidens Krav til en saadan Anstalt. Efterat Kostholdsbidraget i 1899 blev forhøiet fra Kr. 16.00 til Kr. 25.00 pr. Maaned, har Elevantallet været 30 for hvert Kursus. For Tiden optages 40 Elever.

Paa Gaarden Sandvik i Tingvold i Nordmør drives en privat Landbrugsskole.

Amtsagronomen har i Femaaret været stærkt optaget. Hans Virksomhed har væsentlig gaaet ud paa Veiledning i Fjøsstel og Kvægavl. I 1900 blev hos Amtsgronomen ansat en Assistent, der væsentlig er overladt Omsorgen for Havebruget og hvad dermed staar i Forbindelse.

2. Fædrift.

I Overensstemmelse med, hvad foran er anført om Jordbrugets Omlægning fra Agerbrug til Engdrift, er det, at Interessen for rationel Kvægavl i Femaarsperioden er betydelig tiltaget. Fjøsbehandlingen har efter Leilighed undergaaet mange Forbedringer. Fjøsene gjøres ved Nybygninger luftigere og lysere; Sultefodring forekommer kun i meget indskrænket Maalestok, idet man nu næsten overalt erkjender Fordelene ved at have smaa, men velfodrede Besætninger, istedetfor, som almindelig tidligere, mange, men slet holdte Dyr. Heller ikke Fodring med Kvist og «Skav» anvendes nu i synderlig Udstrækning, hvormod Kraftfoder, dels af egen Tilvirkning (Turnips), dels indførte, begynder at faa Indpas.

Hertil kommer, at man nu overalt har aabent Blik for Betydningen af Kvægracernes Forbedring. Kvægavlsforeninger er stiftet paa de fleste Steder, og deres Antal er endnu i Stigende. Bestræbelserne gaar væsentlig ud paa at værne om den stedege Race og holde fremmed Indflydelse borte. Valg af Avlsdyr foretages med stadig større Omhu. I 1900 fandtes her i Amtet ca. 100 Foreninger, hvis Avlsokser var godkendte til Amts- og Statsbidrag. Paa Landhusholdningsselskabets Budget var i 1896 opført Kr. 2 500.00 og i 1900 Kr. 4 000.00 til Indkjøb og Fodring af Stamokser.

Siden 1896 har af Landhusholdningsselskabet været ansat 3, senere 2, Vandrelærere i Fjøsstel. Undervisning er ydet i ganske stor Udstrækning, og deres Virksomhed maa ansees særdeles frugtbringende.

Den Betydning, Fædriften maa tillægges her i Amtet, sees bedst af Størrelsen af Distriktets Smørproduktion, som i forrige Periode kun ganske svagt var begyndt at skyde Fart.

Jeg hidsætter Opgave over Antallet af de i Aaret 1900 i Drift værende Meierier, over Melkeomsætningen og dens Værdi, samt over Smørproduktionen:

	Antal Meierier.	Indmaalt Melk i kg.	Produceret Smør i kg.	Udbetalt Beløb i Kr.
Søndmør.....	80	9 592 193	340 314	561 274
Romsdal.....	33	3 348 631	112 326	196 358
Nordmør.....	56	6 120 510	232 347	376 075
Amtet	169	19 061 334	684 987	1 133 707

Efter den officielle Handelsstatistik hidsættes Opgave over det Kvantum Smør, der i Perioden er udført til Udlandet fra Amtsdistriktet over:

	Aalesund.	Molde.	Kristiansund.	Tilsammen.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1896.....	184 920	83 400	165 950	434 270
1897.....	337 680	137 950	232 590	708 220
1898.....	259 850	164 500	282 180	706 530
1899.....	123 660	197 100	250 630	571 390
1900.....	85 890	144 500	199 190	429 580

Foranførte Talopgaver er imidlertid for Søndmørs Vedkommende, særlig hvad de sidste Aar angaar, væsentlig misvisende, idet en stor Del, for ikke at sige den største Del, af Fogderiets Smørexport foregaar over Bergen. En af Aarsagerne hertil er, at man i Aalesund i de senere Aar har begyndt at skatlægge Smørexporten.

Der klæber ganske vist endnu adskillige Mangler ved den her i Amtet foregaaende Meieridrift, saavel med Hensyn til Lokalernes Indredning som Produkternes Behandling og selve Produktionsmaaden. En hyppig forekommende Feil er det, at man slutter sig sammen om for smaa Meierier, hvorved Driften baade bliver kostbarere og mere tungvindt. Imidlertid er det utvivlsomt, at Forstaaelsen af, hvad der paa dette Felt kræves til en regningssvarende Drift og til Produktion af konkurrencedygtig Vare, i Femaaret er betydelig udvidet. I 1896, 1897 og 1898 meddeltes Undervisning i Meieridrift af en med Amts- og Statsbidrag (gjennem Landhusholdningsselskabet) ansat Amtsmeierske. Senere har Bevilgningen været ydet til Amtets Meieriforening, idet Bidraget antages af denne at kunne udnyttes mere hensigtsmæssig. I Ørsten underholdes ved Statsmidler en Meieriskole.

Af de her i Amtet værende Meierier drives 61 ved Haandkraft, 93 ved Vandkraft, 10 ved Dampkraft, 4 dels ved Vand- og dels ved Haandkraft samt 1 ved Hestekraft.

Ost produceres kun i ringe Udstrækning. Den skummede Melk leveres regelmæssig tilbage til Leverandørerne.

I Sætertiden holdes Meierierne i Almindelighed ikke i Drift.

Efter Lensmændenes Opgaver har Gjennemsnitspriserne for Smør i 1900 været i Søndmør Kr. 1.66, i Romsdal Kr. 1.58 og i Nordmør Kr. 1.60 pr. Kg. og paa nysiet Melk henholdsvis 6.5, 14 og 7.9 Øre pr. Liter, leveret til Meierierne, samt ellers 9.9, 14.4 og 10 Øre pr. Liter.

I Aarene 1896 og 1897 har der inden Amtet været afholdt 2 Kvæg-udstillinger med Stats- og Amtsbidrag. I 1898 afholdtes paa Stats- og Amtsforanstaltning 3 Udstillinger. I 1899 og 1900 afholdtes ligeledes 3, hvoraf den ene som udelukkende Statsforanstaltning. Den Fremgang, der i Femaaret kan spores saavel med Hensyn til Racens Forbedring som Kvægets Behandling,

maa utvivlsomt for en væsentlig Del tilskrives disse Udstillinger, hvortil Amtet fremdeles knytter de bedste Forhaabninger.

Foruden de aarvise Udstillinger afholdes derhos omkring i Distrikterne med Bidrag af Landhusholdningsselskabet mere lokale Dyrskuer i Forbindelse med Udstilling af Meieriprodukter og delvis med Fjæsskuer.

Amtsmeieriudstilling har i Femaarsperiodens 3 sidste Aar været afholdt vekselvis i Amtets Byer.

Efter Lensmændenes Opgaver hidsættes følgende Tabel over det gennemsnitlige Melkeudbytte i Liter pr. Ko om Aaret:

Herreder.	Almindeligt.	For mere frem-skredne Gaarde.	Herreder.	Almindeligt.	For mere frem-skredne Gaarde.
	Liter.	Liter.		Liter.	Liter.
Vannelven	700	1 000	Akerø	700	1 000
Sande	900	1 400	Sandø	700	1 000
Herø	1 000	1 800	Bud	700	1 000
Ulstein	750	1 300			
Vartdalstranden	850	1 100	Gjennemsnitlig for Romsdal Fogderi	925	1 208
Volden	700	850			
Ørsten	700	900	Kornstad	1 200	1 600
Hjerundfjord	750	950	Eide	1 000	1 600
Sunnelven	-	950	Kvernes	1 200	1 500
Norddalen	800	1 000	Bremsnes	1 000	1 800
Stranden	750	1 000	Grip	1 200	1 200
Stordalen	800	1 000	Gjemnes	1 000	1 400
Søkkelven	1 000	1 200	Øre	1 150	1 500
Ørskog	1 000	1 200	Frei	1 200	1 600
Skodje	1 000	1 500	Strømsneset	1 000	1 500
Borgund	1 000	1 300	Tingvold	1 000	1 600
Roald	1 000	1 400	Øksendalen	1 100	1 300
Haram	800	1 400	Ulvundeidet	1 100	1 300
Gjennemsnitlig for Søndmør Fogderi	853	1 194	Sundalen	1 100	1 400
			Stangvik	1 200	1 600
Vestnes	900	1 400	Aasgaard	1 200	1 500
Sylte	900	1 400	Surendalen	1 000	1 200
Vold	1 200	1 200	Rindalen	1 300	1 750
Eid	1 200	1 200	Aure	1 000	1 200
Grytten	1 000	1 700	Valsøfjorden	1 100	1 300
Vesø	900	1 200	Halse	900	1 400
Eresfjord og Vistdalen	900	900	Tusteren	900	1 300
Neset	900	1 200	Edø	1 100	1 300
Bolsø	1 100	1 500	Gjennemsnitlig for Nordmør Fogderi	1 089	1 448
Frænen	-	1 000			

Det vil af foranstaaende Oversigt sees, at Melkeafkastningen pr. Ko siden Afgivelsen af sidste Femaarsberetning er gaaet betydelig frem o: med ca. 125 Liter i Søndmør, ca. 50 Liter i Romsdal og ca. 100 Liter i Nordmør, naar alene tages

Hensyn til de mere fremskredne Gaardsbrug. Naar for enkelte Herreders Vedkommende Udbyttet sees at være sat lavere for 1900 end for 1895, tør formentlig den samme Formodning som i forrige Femaarsberetning antydet angaaende indløbne Feil i Lensmændenes Opgaver ogsaa nu gjøres gjældende, idet man vistnok med Sikkerhed kan gaa ud fra, at det gennemsnitlige Melkeudbytte pr. Ko ikke i noget Herred er aftaget.

Opdræt og Salg af Heste har i denne Femaarsperiode neppe været af synderlig større Betydning for Amtet end i den foregaaende. Hesteracen antages ialfald for Romsdals og Nordmørs Vedkommende at staa paa nogenlunde samme Standpunkt som tidligere. Dog har man begyndt at gjøre Bestræbelser for Racens Forædling; særlig er dette Tilfældet i Søndmør, der har de bedste Betingelser for Hesteavl af ren Fjordrace. Dennes Fortrin fremfor Gudbrandsdalsracen anerkjendes nu almindelig, skjønt den sidste endnu har Talsmænd i enkelte Dalfører i Nordmør.

Stamhingste — alle af ren Fjordrace — har været indkjøbte og udstationerede med Amts- og Statsbidrag. I 1896 var Hingstenes Antal 2, i 1900 4.

2 Hesteudstillinger har aarlig været afholdt med Amts- og Statsbidrag. Hertil kommer de af Landhusholdningsselskabet foranstaltede Hoppeskuer.

Faareavlen er noget tiltaget i Søndmør, men maa ellers siges at staa paa samme Standpunkt som tidligere, snarere noget lavere, idet Faareholdet ikke findes saa lønsomt som at holde Melkekjør. Til Forædling af Faareracen har Landhusholdningsselskabet hvert Aar bevilget Kr. 500.00 à Kr. 600.00 til Indkjøb af Cheviotvædre.

Gjedefoldet er gennemgaaende i Aftagende. Dog er der i Femaaret oprettet endel nye Gjedysterier, hvis Virksomhed findes lønnende.

Interessen for Svineavl er i Stigende, særlig for Søndmørs Vedkommende, hvor man har faaet Øinene op for Driftens Lønsomhed i Forbindelse med Melkeproduktionen. Den skummede Melk, der leveres tilbage fra Meierierne, finder nemlig udmerket Anvendelse som Svinefoder.

Paa Landhusholdningsselskabets Budget har aarlig været opført ca. Kr. 300.00 til Oprettelse af Svineavlsstationer og Indkjøb af Racedyr.

Høsehøholdet har tiltaget noget, mest i Søndmør, men er heller ikke her af nogen særlig Betydning.

I Femaaret er oprettet Aktieselskabet Møre og Rauma Slagteforening, omfattende Søndmør og Romsdal Fogderier. Selskabet har Aktionærer i alle Bygdelag og overtager al salgbar Vare til bestemte Priser. Dets Virksomhed er ganske betydelig og strækker sig over de fleste indenlandske Markeder, ligesom det ogsaa vistnok driver nogen udenlandsk Export. De gode Priser, som for Tiden opnaaes i Søndmør og Romsdal for Slagt, særlig af Svin, skyldes væsentlig dette Selskab, som derfor har haft ikke ringe Indflydelse paa Kvægavlen og især Svineavlen inden Distriktet. I Nordmør, hvor Svineavlen i Femaaret har staaet lavest, paatænkes oprettet en lignende Slagteforening.

Efter Lensmændenes Opgaver har Gjennemsnitspriserne paa Heste og Kreaturer i 1900 været følgende:

	Heste.	Oksar.	Kjør.	Ungnot.	Faar.	Gjeder.	Svin.
Søndmør	262 Kr.	68 Kr.	55 Kr.	32 Kr.	13 Kr.	11 Kr.	54 Kr.
Romsdal	269 -	78 -	72 -	33 -	12 -	11 -	70 -
Nordmør	287 -	84 -	71 -	36 -	11 -	9 -	67 -

Af nedenstaaende Oversigt vil det fremgaa, hvorvidt Opdræt og Salg af Heste og levende Storfæ samt af Faar og Svin er tiltaget eller aftaget i de forskjellige Herreder:

Herreder.	Heste.	Hornkvæg.	Faar.	Svin.
Søndmør Fogderi.				
Vannelven	lidt tiltaget	lidt tiltaget	lidt aftaget	meget tiltaget
Sande	noget tiltaget	do.	lidt tiltaget	lidt tiltaget
Herø	lidt tiltaget	noget tiltaget	noget tiltaget	do.
Ulstein	do.	do.	lidt aftaget	noget tiltaget
Vartdalstranden	noget tiltaget	lidt tiltaget	lidt tiltaget	do.
Volden	uforandret	noget tiltaget	noget tiltaget	uforandret
Ørsten	noget tiltaget	do.	do.	do.
Hjørundfjord	meget tiltaget	lidt aftaget	lidt tiltaget	noget tiltaget
Sunnelven	uforandret	noget tiltaget	noget tiltaget	do.
Norddalen	do.	do.	lidt aftaget	do.
Stranden	do.	lidt tiltaget	uforandret	lidt tiltaget
Stordalen	lidt tiltaget	do.	do.	do.
Søkkelven	noget tiltaget	do.	noget tiltaget	noget tiltaget
Ørskog	do.	do.	do.	do.
Skodje	uforandret	uforandret	noget aftaget	do.
Borgund	lidt tiltaget	do.	uforandret	lidt tiltaget
Roald	do.	noget tiltaget	do.	noget tiltaget
Haram	do.	do.	noget tiltaget	do.
Romsdal Fogderi.				
Vestnes	uforandret	uforandret	uforandret	lidt tiltaget
Sylte	do.	do.	do.	do.
Vold	noget tiltaget	noget tiltaget	do.	meget tiltaget
Eid	do.	do.	do.	do.
Grytten	do.	meget tiltaget	lidt tiltaget	noget tiltaget
Væø	uforandret	ubetydel. aftaget	meget aftaget	do.
Eresfjord og Vistdalen	lidt tiltaget	lidt tiltaget	lidt tiltaget	uforandret
Neset	do.	do.	meget tiltaget	do.
Bolsø	uforandret	noget tiltaget	noget aftaget	noget tiltaget
Frænen	noget tiltaget	do.	lidt tiltaget	do.
Akerø	do.	ubetydel. tiltaget	noget tiltaget	do.
Sandø	uforandret	do.	do.	do.
Bud	do.	noget tiltaget	do.	lidt tiltaget

Herreder.	Heste.	Hornkvæg.	Faar.	Svin.
Nordmør Fogderi.				
Kornstad	uforandret	noget aftaget	noget aftaget	uforandret
Ejde	do.	uforandret	uforandret	do.
Kvernes	noget tiltaget	lidt aftaget	lidt aftaget	do.
Bremsnes	uforandret	uforandret	uforandret	do.
Grip		har 2 Kjør,	10 Faar og	endel Svin
Gjemnes	lidt tiltaget	lidt tiltaget	lidt aftaget	noget tiltaget
Øre	noget tiltaget	lidt aftaget	noget aftaget	lidt tiltaget
Frei	uforandret	lidt tiltaget	do.	ubetydel. tiltaget
Strømsneset	do.	noget aftaget	uforandret	noget aftaget
Tingvold	do.	uforandret	do.	uforandret
Øksendalen	lidt aftaget	noget tiltaget	noget aftaget	noget tiltaget
Ulvundeidet	do.	do.	lidt aftaget	do.
Sundalen	ubetydel. tiltaget	lidt tiltaget	noget aftaget	do.
Stangvik	uforandret	noget tiltaget	ubetydel. tiltaget	uforandret
Aasgaard	do.	do.	uforandret	do.
Surendalen	lidt aftaget	ubetydel. tiltaget	lidt aftaget	lidt aftaget
Rindalen	noget tiltaget	noget tiltaget	noget aftaget	uforandret
Aure	uforandret	lidt tiltaget	lidt tiltaget	do.
Valsøfjorden	do.	do.	do.	do.
Halse	noget tiltaget	noget tiltaget	noget aftaget	noget tiltaget
Tusteren	uforandret	do.	meget tiltaget	do.
Edø	lidt tiltaget	do.	noget tiltaget	lidt aftaget

I hvilken Udstrækning Salg af Melk, Smør, Ost og Uld er af Betydning for de forskjellige Herreder vil fremgaa af nedenstaaende, fra Lensmændenes Opgaver hentede Oversigt:

Herreder.	Melk.	Smør.	Ost.	Uld.
Søndmør Fogderi.				
Vannelven	0	megen	0	0
Sande	ringe	nogen	0	nogen
Hers	do.	do.	0	ringe
Ulstein	nogen	do.	0	do.
Vartdalstranden	do.	do.	0	0
Volden	do.	megen	0	ringe
Ørsten	do.	do.	ringe	0
Hjørundfjord	do.	do.	0	0
Sunnelven	0	do.	nogen	0
Norddalen	0	do.	do.	0
Stranden	0	do.	0	0
Stordalen	0	do.	0	0
Søkkelven	ringe	do.	ringe	ringe
Ørskog	do.	do.	do.	do.
Skodje	0	do.	0	nogen
Borgund	nogen	do.	0	0
Roald	do.	do.	0	0
Haram	do.	do.	0	0

Herreder.	Melk.	Smør.	Ost.	Uld.
Romsdal Fogderi.				
Vestnes	0	megen	0	0
Sylte	0	do.	0	0
Vold	0	do.	ringe	0
Eid	0	do.	do.	0
Grytten	nogen	do.	nogen	0
Veø	ringe	do.	ringe	0
Eresfjord og Vistdalen	0	do.	0	0
Nesset	0	do.	0	0
Bolsø	nogen	nogen	0	0
Frænen	do.	do.	0	0
Akerø	ringe	ringe	ringe	0
Sandø	do.	do.	do.	0
Bud	ringe	ringe	ringe	0
Nordmør Fogderi.				
Kornstad	nogen	megen	0	0
Eide	do.	do.	0	0
Kvernes	do.	do.	0	0
Bremsnes	do.	nogen	0	0
Grip	0	0	0	0
Gjemnes	ringe	megen	0	0
Øre	do.	do.	ringe	ringe
Frei	nogen	nogen	0	0
Strømsneset	ringe	megen	0	0
Tingvold	do.	do.	0	0
Øksendalen	0	do.	nogen	0
Ulvundeidet	ringe	do.	0	0
Sundalen	do.	do.	0	ringe
Stangvik	do.	do.	ringe	0
Aasgaard	do.	do.	do.	0
Surendalen	0	do.	0	0
Rindalen	0	do.	0	0
Aure	0	do.	nogen	0
Valsefjorden	0	do.	do.	0
Halse	0	do.	0	0
Tusteren	ringe	nogen	0	nogen
Edø	0	do.	0	0

For Amtets Landdistrikt er fremdeles ansat kun 1 Dyrlæge, der er bosat i Molde. Derhos er ved hver af Kjødkontrolstationerne i Aalesund og Kristiansund ansat en Dyrlæge, der vistnok driver nogen privat Praksis i de respektive Byers Omegn.

Amtet maa saaledes siges at være slet udstyret med Dyrlægehjælp, og der har gjentagne Gange, men hidtil forgjæves, været gjort Forsøg paa at faa Amtstinget til at bevilge til flere Dyrlæger. Sidste Gang — paa de to sidste Amtsting — udgik Initiativet fra en Del Herreder, der sammen erklærede sig

villige til at udrede en forholdsmæssig Del af Lønnen til en ny Amtsdrylæge. Uagtet ogsaa dette Forsøg strandede, maa det dog nu nærmest anses for et Tidsspørgsmaal, naar flere Drylægeposter besluttes oprettede. Herfor borger den stigende Sans for Kvægavlens Betydning for Amtet.

3. Skogdrift.

Distriktets Skoge maa i det forløbne Femaar i det store og hele siges at være gaaet tilbage, idet der alene fra et Par Herreder i Nordmør (Øksendalen og Ulvundeidet) meldes, at Skogen er Gjenstand for skjøn som Behandling, saaat Værdiforringelse ikke er indtraadt. Ellers har de gennemgaaende gode Priser paa Tømmer og Trævirke mærkbart mindsket Furskogen, medens ogsaa Løvsbogen tildels hugges ned for Fode for at afsættes som Brændeved.

Adskillige Sagbrug findes i Romsdal og Nordmør. I Skodje i Søndmør tilvirkes Tøndestav, der dog har vanskeligt for at konkurrere med Fabrikernes Produkter.

Hvor Skog mangler, findes som Regel Brændtorv mere end til Husbehov. Søndmør Foged udtaler Haab om, at Fremtidens muligens forbedrede Metoder for Tilvirkning af Torv kan bevirke Prisfald paa Brændeveden, hvorved Skogen skulde blive mere skaanet.

Amtets Skogselskab, der har virket i Femaaret, har i væsentligt Mon bidraget til at styrke Sansen for Skogplantning og Skogkultur. Størst Virksomhed har Selskabet kunnet udfolde i Søndmør, mindst i Nordmør. Ogsaa i Ødistrikterne drives Plantninger, tildels med Iver.

Selskabets Virksomhed i Femaaret fremgaar af følgende Tabel:

	Plantet.	Udsaaet Frø.	Kultiveret Areal.
	Stkr.	Kg.	Tiar.
Søndmør	431 330	20.0	885.4
Romsdal	158 050	13.8	353.9
Nordmør	211 090	25.0	471.0
Tilsammen	800 470	58.8	1 710.3

Angaaende Skogdriftsforholdene i de enkelte Herreder henvises til nedenstaaende fra Lensmændenes Opgaver hentede Oversigt:

Herreder.	Leveres stort Tømmer?	Kjøbes Bygnings-tømmer?	Sælges Brænde-ved?	Kjøbes Brænde-ved?	Skogbestand.
Søndmør Fogderi.					
Vannelven	Nei	Ja	Nei	Nei	Lidt Fremgang.
Sande	-	-	-	Ja	Uforandret.
Hørø	-	-	-	-	Lidt Fremgang.
Ulstein	-	-	Ja	-	Uforandret.
Vartdalstranden	-	-	-	Nei	Noget Fremgang.
Volden	Ja	-	-	-	Noget Tilbagegang.
Ørsten	-	-	-	-	Uforandret.
Hjørundfjord	Nei	-	-	-	Do.
Sunnelven	-	-	Nei	-	Do.
Norddalen	-	-	Ja	-	Do.
Stranden	-	-	-	-	Do.
Stordalen	-	-	-	-	Do.
Søkkelven	-	-	-	-	Mærklar Tilbagegang.
Ørskog	-	-	-	-	Do.
Skodje	Ja	-	-	Ja	Do.
Borgund	Nei	-	Nei	-	Uforandret.
Roald	-	-	-	-	Do.
Haram	-	-	-	-	Do.
Romsdal Fogderi.					
Vestnes	Ja	Ja	Ja	Nei	Mærklar Tilbagegang.
Sylte	-	-	-	-	Noget Tilbagegang.
Vold	Nei	-	-	-	Uforandret.
Eid	Ja	Nei	-	-	Do.
Grytten	Nei	Ja	Nei	-	Do.
Væø	Ja	Nei	Ja	-	Lidt Tilbagegang.
Eresfjord og Vistdalen...	-	Ja	-	-	Uforandret.
Nesset	-	Nei	-	-	Lidt Tilbagegang.
Bolsø	-	-	-	-	Mærklar Tilbagegang.
Frænen	-	Ja	-	-	Noget Tilbagegang.
Akerø	-	-	-	-	Do.
Sandø	Nei	-	Nei	-	Uforandret.
Bud	-	-	-	-	Do.
Nordmør Fogderi.					
Kornstad	Nei	Ja	Nei	Ja	Lidt Fremgang.
Eide	-	-	Ja	Nei	Do.
Kvernes	-	-	-	Ja	Uforandret.
Bremsnes	-	-	Nei	-	Lidt Fremgang.
Grip	-	-	-	-	Skogløst.
Gjemnes	-	-	-	Nei	Uforandret.
Øre	-	-	Ja	-	Tilbagegang.
Frei	Ja	Nei	-	-	Nogen Fremgang.
Strømsneset	-	-	-	-	Mærklar Tilbagegang.
Tingvold	-	-	-	-	Do.
Øksendalen	-	-	-	-	Uforandret.
Ulvundeidet	-	-	-	-	Do.
Sundalen	Nei	-	Nei	Ja	Do.
Stangvik	Ja	-	Ja	Nei	Noget Tilbagegang.
Aasgaard	-	-	-	-	Do.
Surendalen	-	-	Nei	-	Uforandret.
Rindalen	-	-	-	-	Nogen Fremgang.
Aure	-	-	Ja	-	Mærklar Tilbagegang.
Valsøfjorden	-	-	-	-	Do.
Halse	-	-	-	-	Do.
Tusteren	-	-	-	-	Do.
Edø	Nei	Ja	Nei	Ja	Skogløst.

Middelpriserne pr. Meterfavn Birkeved (af Længde 30 cm.) frembragt til Forbrugsstedet har i Søndmør varieret mellem Kr. 8.00 og Kr. 15.00, i Romsdal mellem Kr. 6.00 og Kr. 13.00 og i Nordmør mellem Kr. 6.00 og Kr. 13.50.

Paa ca. 60 cm. lang Furuved har Priserne pr. Meterfavn været i Søndmør mellem Kr. 6.00 og Kr. 10.00, i Romsdal mellem Kr. 8.00 og Kr. 10.00 og i Nordmør mellem Kr. 4.00 og Kr. 12.00.

Prisen paa Oreved, der er af nogen Betydning i Nordmør og tildels i Romsdal, har varieret mellem henholdsvis Kr. 4.00 og Kr. 11.00 og Kr. 4.00 og Kr. 8.00 pr. Meterfavn.

Som Brændeved har mest været benyttet Birk.

Tømmerflødning af nogen Betydning er i Femaaret alene foregaaet i Surnas Vasdrag, hvor der tilsammen er flødet 8 625 Tylvter. Forøvrigt er i Aasgaard og Stangvik Herreder flødet et Par Tusen Tylvter.

Fra Statens Planteskole ved Molde er i Femaaret solgt 1 956 801 Planter, hvoraf 1 272 639 til Udplantning inden Amtsdistriktet.

Romsdals Skogforvaltning, der ogsaa siden Januar Maaned 1896 har sig underlagt de offentlige Skoge inden Fosen Fogderi af Søndre Trondhjems Amt, har — ifølge sin Beretning¹⁾ — i Romsdals Amt under Forvaltning:

5	Embedsgaardsskoge i Søndmør Fogderi,
8	— - Romsdal —
9	— - Nordmør —

med samlet Areal ca. 4 166 Ha. produktiv Skogmark og
- 2 232.50 Ha. uproduktiv Mark.

Disse Skoges Værdi er uanseet Brugsrettighederne anslaaet til Kr. 436 000.00.

Af indkjøbte, særskilt matrikulerede Statskoge haves

4	i Romsdal Fogderi,
8	i Nordmør —

hvis skogbærende Areal udgjør 5 420 Ha. og ca. 1 709 Ha. uproduktiv Mark.

Den samlede Indkjøbssum for disse Skoge opgaar til Kr. 168 180.00.

Til Opsyn med Amtets offentlige Skoge er ansatte 23 Skogvogtere med samlet Løn Kr. 1 232.00 aarlig.

Driftsregnskaberne viser i Femaaret saadant Resultat:

Oplysningsvæsenets Fonds Skoge:

	Indtægt.	Udgift.	Netto.
1895/1896	Kr. 1 032.00	Kr. 125.72	Kr. 906.28
1896/1897	- 3 098.14	- 464.83	- 2 633.31
1897/1898	- 5 855.39	- 219.35	- 5 636.04
1898/1899	- 3 216.43	- 515.91	- 2 700.52
1899/1900	- 1 916.35	- 150.20	- 1 766.15

¹⁾ Afgivet under 23 November 1902 og indsendt af Amtet under 29 næstefter.

Statsskogene:

	Indtægt.	Udgift.	Netto.
1895/1896.....	Kr. 4 206.15	Kr. 1 568.98	Kr. 2 637.17
1896/1897.....	- 1 506.50	- 958.02	- 548.48
1897/1898.....	- 1 524.24	- 654.61	- 869.63
1898/1899.....	- 2 448.66	- 653.61	- 1 795.05
1899/1900.....	- 2 033.67	- 684.70	- 1 348.97

Til de Brugsberettigede er leveret i samme Tidsrum:

Oplysningsvæsenets Fonds Skoge:

1895/1896.....	4 627.42 m ³ ,	Værdi paa Roden ca.	Kr. 7 426.50
1896/1897.....	4 082.32	- - -	- 9 357.95
1897/1898.....	3 858.79	- - -	- 6 948.10
1898/1899.....	3 648.40	- - -	- 7 141.00
1899/1900.....	1 838.47	- - -	- 3 692.00
1900, 2det Halvaar ..	3 444.21	- - -	- 6 686.25

Statsskogene:

1895/1896.....	173.01 m ³ ,	Værdi paa Roden ca.	Kr. 205.10
1896/1897.....	274.74	- - -	- 165.00
1897/1898.....	397.00	- - -	- 251.00
1898/1899.....	335.00	- - -	- 167.50
1899/1900.....	167.50	- - -	- 83.75
1900, 2det Halvaar ..	178.25	- - -	- 163.50

Til skogkulturelle Arbeider, Plantning og Grøftning, er i Femaaret med-
gaaet: Til Statsskogene Kr. 499.53 og Oplysningsvæsenets Fonds Skoge Kr. 840.15.

Til Plantning i private Skog anlæg med offentlige Bidrag er i Fem-
aaret anvendt:

1895/1896	57 000 Stkr. Planter,
1896/1897	35 800 - -
1897/1898	74 450 - -
1898/1899	48 000 - -
1899/1900	79 000 - -

Tilsammen 294 250 Stkr. Planter.

4. Fiskerier.

Som antydtes under Afdeling 2, er Fiskeribedriften i de senere Aar under-
gaaet en Udvikling, der i stadig høiere Grad gjør det nødvendigt for Befolk-
ningen at ofre sig helt for denne Næringsvei, idet den nu i stor Udstrækning
drives hele Aaret rundt med forskjellige Redskaber efter de forskjellige Fiske-
sorter. Hertil kræves da ogsaa en anden Udrustning og en større Driftskapital

end tidligere. De jordbrugende Fiskere, hvis Tal er i Aftagende, deltager derfor nu udelukkende i Vinterfisket samt i de om Høsten og Vinteren forefaldende Sildefiskerier. Imidlertid er Fiskeribedriften fremdeles en vigtig Binæringsgren for en ikke ringe Del af den jordbrugende Befolkning, hvorimod den bliver Hovednæring for flere og flere Professionister.

Vaartorskfisket har fremdeles størst Betydning for dette Amt.

Om Deltagelsen i og Udbyttet af dette Fiske i Femaarsperioden hidsettes følgende Oversigt:

Aar.	Antal Skoiter.	Antal Baade	Antal Mand-skaber.	Antal Fisk.	Samlet Pengeudbytte.
Søndmør Fogderi.					Kr.
1896	66	871	5 817	1 443 000	402 574
1897	63	813	5 204	3 779 200	955 034
1898	58	762	4 922	2 627 850	666 511
1899	76	704	4 494	1 566 000	582 732
1900	116	702	4 888	2 151 500	938 638
Tilsammen	379	3 852	25 325	11 567 550	3 545 489
I Gjennemsnit aarlig	76	770	5 065	2 313 510	709 098
Romsdal Fogderi.					
1896	8	217	1 594	929 000	271 363
1897	16	277	1 893	1 412 600	230 659
1898	21	268	1 879	1 236 300	277 793
1899	24	266	1 864	1 023 700	372 615
1900	17	266	1 772	1 342 450	596 645
Tilsammen	86	1 294	9 002	5 944 050	1 749 075
I Gjennemsnit aarlig	17	259	1 800	1 188 810	349 815
Nordmør Fogderi.					
1896	-	859	3 702	2 505 000	705 935
1897	-	836	3 664	2 767 607	654 424
1898	-	707	3 498	2 091 650	541 097
1899	-	653	3 246	1 528 750	551 864
1900	-	636	3 146	1 518 900	759 154
Tilsammen	-	3 691	17 256	10 411 907	3 212 474
I Gjennemsnit aarlig	-	738	3 451	2 082 381	642 495

A a r .	Antal Skøiter.	Antal Baade.	Antal Mand- skuber.	Antal Fisk.	Samlet Pengeudbytte.
A m t e t (Landdistriktet).					Kr.
1896	74	1 947	11 113	4 877 000	1 379 872
1897	79	1 926	10 761	7 959 407	1 840 117
1898	79	1 737	10 299	5 955 800	1 485 401
1899	100	1 623	9 604	4 118 450	1 507 211
1900	133	1 604	9 806	5 012 850	2 294 437
Tilsammen	465	8 837	51 583	27 923 507	8 507 038
I Gjennemsnit aarlig	93	1 767	10 317	5 584 701	1 701 408

I Femaarsperioden har Pengeudbyttet været Kr. 395 462 mindre end i foregaaende Femaar. Antallet af Fisk er 4 206 222 mindre. For de enkelte Fogderier stiller Forholdet sig saaledes: Søndmør har et Mindreudbytte af 2 247 920 Fisk og Kr. 573 207, Romsdal ligeledes et Mindreudbytte af 117 560 Fisk, men et Merudbytte i Penge af Kr. 15 116, og Nordmør et Mindreudbytte af 1 840 742 Fisk, men et Merudbytte i Penge af Kr. 162 629. At Fiskerne i Nordmør har erholdt langt bedre Priser for sine Varer i sidste Femaarsperiode end i den foregaaende, maa tilskrives Virkningerne af Lov Nr. 7 af 6 Juli 1892 (Væreierloven).

Baadantallet har i Femaaret aftaget gjennemsnitlig hvert Aar med 48 i Søndmør, 2 i Romsdal og 73 i Nordmør.

Antallet af Skøiter er i Søndmør steget fra 66 i 1896 til 116 i 1900. I Romsdal, hvor der i forrige Femaarsperiode ikke anvendtes Skøiter, har saadanne i sidste Femaarsperiode været anvendt i nogen Udstrækning, idet der gjennemsnitlig aarlig er anskaffet 3 à 4 Skøiter. I dette Fogderi har man derhos tildels anvendt Dampskibe til Fiskeribedriften, nemlig i 1896 2, i 1897 2 og i 1898 1. I Nordmør fiskes fremdeles kun fra Baade.

Mandskabernes Antal udgjorde i forrige Femaar 13 143 i Gjennemsnit aarlig mod i sidste Femaar 10 307; Antallet er saaledes gjennemsnitlig formindsket med 2 826 aarlig.

Fra Aalesund fiskes med et temmelig betydeligt Antal Dampskibe og Skøiter, i Femaarsperioden gjennemsnitlig henholdsvis 12 og 141. Baadernes Antal aftager fremdeles. I Femaaret er fra Aalesund opfisket 5 769 711 Stkr. Vaartorsk til en samlet Værdi af Kr. 1 558 000 og gjennemsnitlig 1 153 942 Stkr. Torsk for et gjennemsnitlig aarlig Beløb af Kr. 311 600.

Deltagelsen i Femaarets Fiske sees gjennemgaaende at have været mindre end i foregaaende Periode. Aarsagen hertil maa dels søges deri, at de indre jordbrugende Distrikter mere og mere opgiver Fiskeribedriften, og dels ogsaa tilskrives den Omstændighed, at Fisket nu drives med kostbarere Farteier, som kræver mindre Mandskab. Fiskerne i Søndmør og Romsdal benytter stadig

færre aabne Baade, idet det nu har trængt sig ind i Bevidstheden, at Fisket kan drives mere rationelt, lønsomt og sikkert fra Dæksbaade og Skøiter. Fra Aalesund, Kristiansund og tildels Søndmør drives Fiske med Dampskibe i øgende Maalestok.

Forholdet mellem Fiskerne under Bedriftens Udøvelse kan ikke siges bedret fra forrige Femaarsperiode. Et tilstrækkelig effektivt Opsyn vilde være forbundet med uforholdsmæssige Omkostninger.

Den opfiskede Torsk har i Femaaret været tilberedt omtrent udelukkende som Klipfisk. Tilberedningen foregaar nu mere i Landdistrikterne ved Fiskerne selv, idet disse er begyndt at tage Gevinst og Tab paa første Haand ved Fiskens Afsætning som færdig Handelsvare, medens de tidligere solgte sin Fisk i saltet eller tildels endog i rund eller usløiet Tilstand til Opkøbere. Det kan ikke være tvivlsomt, at denne Fremgangsmaade har bragt Fiskerne Vinding.

Leveren har i Femaaret derimod været afhændet raa til Brønderierne, der for det meste er paa Kjøbmænds Hænder; det samme sker regelmæssig med Rognen. Efter Hoveder og Rygge har der været god Efterspørgsel fra Guano-fabrikanter.

Gjennemsnitspriserne paa Vaartorsk, Lever, Rogn og Fiskehoveder har i Perioden stillet sig saaledes:

A a r .	Fisk i rund Tilstand pr. 100 Stkr.	Fisk i sløiet Tilstand pr. 100 Stkr.	Lever pr. hl.	Rogn pr. hl.	Hoveder pr. 100 Stkr.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896	25.93	21.77	15.59	18.44	0.73
1897	22.68	18.19	14.59	13.79	0.55
1898	23.62	17.80	11.77	15.10	0.61
1899	33.73	25.02	13.62	14.75	0.87
1900	41.40	32.55	14.08	16.82	1.13
1896—1900 ...	29.47	23.07	13.93	15.78	0.78
1891—1895 ...	27.22	22.39	11.84	11.19	1.05

Sildefiskerierne.

Sommer- eller Fedsildfisket har i Femaarsperioden givet følgende Udbytte:

A a r.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1896.....	14 570	101 794	6 790	18 038	13 979	95 212	35 339	215 044
1897.....	5 540	41 555	10 304	35 800	6 305	25 432	22 149	102 787
1898.....	3 455	38 670	5 224	27 587	1 439	8 551	10 118	74 808
1899.....	620	7 140	-	-	1 950	20 250	2 570	27 390
1900.....	-	-	-	-	4 830	35 980	4 830	33 980
Tilsammen	24 185	189 159	22 318	81 425	28 503	183 425	75 006	454 009
I Gjennemsnit aarlig.....	4 837	37 832	4 464	16 285	5 701	36 685	15 001	90 802

Udbyttet ifølge foranstaaende Opgave er tilnærmelsesvis det samme for Amtsdistriktet som i Perioden 1891 - 1895. Der blev da ialt opfisket 75 657 hl., eller 651 hl. mere, der udbragtes til Kr. 457 404 eller Kr. 3 395 mere end i Femaaret 1896 - 1900. For de enkelte Fogderier stiller Forholdet sig saaledes: Søndmør Kr. 29 988 mere, Romsdal Kr. 110 mere, men Nordmør Kr. 33 493 mindre end i foregaaende Femaarsperiode.

Fisket af Brisling og anden Smaasild har i Femaarsperioden givet saadant Udbytte:

A a r.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1896.....	8 830	40 100	1 580	1 980	3 760	8 570	14 170	50 650
1897.....	3 300	8 483	1 685	3 455	870	2 872	5 855	14 810
1898.....	6 700	36 910	200	400	-	-	6 900	37 310
1899.....	6 425	31 540	205	980	600	2 750	7 230	35 270
1900.....	9 275	36 684	3 975	7 950	6 280	18 244	19 530	62 878
Tilsammen	34 530	153 717	7 645	14 765	11 510	32 436	53 685	200 918
I Gjennemsnit aarlig.....	6 906	30 743	1 529	2 953	2 302	6 487	10 737	40 184

Udbyttet udgjorde for det hele Amtsdistrikt i forrige Femaarsperiode Kr. 136 653.

Vaar- og Vintersildfisket har givet saadant Udbytte:

A a r.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1896.....	137 400	438 030	3 000	16 500	11 000	25 250	151 400	479 780
1897.....	293 250	1 617 450	-	-	-	-	293 250	1 617 450
1898.....	95 420	583 560	-	-	198 200	1 318 524	293 620	1 902 084
1899.....	6 400	20 480	-	-	600	2 400	7 000	22 880
1900.....	51 758	464 183	-	-	-	-	51 758	464 183
Tilsammen	584 228	3 123 703	3 000	16 500	209 800	1 346 174	797 028	4 486 377
I Gjennemsnit aarlig.....	116 846	624 741	600	3 300	41 960	269 235	159 406	897 275

I Perioden 1891—1895 var Udbyttet for det hele Amt Kr. 232 298.

I Vintrene 1899 og 1900 er derhos væsenthg i Søndmør drevet Storsildfiske. Dette foregaar hovedsagelig med Drivgarn, tildels langt udenfor Kysterne.

Fisket har givet saadant Udbytte:

A a r.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.	Hl.	Pengeværdi.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1899.....	85 230	1 545 200	13 240	264 800	3 210	24 160	101 680	1 834 160
1900.....	164 145	1 562 558	900	12 600	360	1 692	165 405	1 576 850
Tilsammen	249 375	3 107 758	14 140	277 400	3 570	25 852	267 085	3 411 010

Sildefiskerierne har i Femaarsperioden bragt betydeligt Liv og Rørelse inden Distriktet og har skaffet god Arbejdsfortjeneste ikke alene for dem, der direkte befatter sig med Fisket, men ogsaa for mange andre.

Laks- og Sjørretfisket har i Femaaret efter Fogdernes Beretninger givet et samlet Udbytte af Kr. 466 226 mod Kr. 333 272 i forrige Periode. Heri er indbefattet Forpagtningsafgift af Lakseelve.

For de enkelte Aar og Fogderier stiller Udbyttet sig saaledes:

Aar.	Søndmør.	Romsdal.	Nordmør.	Amtet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896	21 265	10 736	28 926	60 927
1897	27 538	12 355	60 102	99 995
1898	22 077	6 711	54 983	83 771
1899	23 362	9 799	59 087	92 248
1900	36 918	13 265	79 102	129 285
Tilsammen	131 160	52 866	282 200	466 226
I Gjennemsnit aarlig	26 232	10 573	56 440	93 245

Sommerfisket efter Torsk, Sei, Lange, Brosme, Uer og Kveite har i Femaaret givet følgende Udbytte:

Aar.	Søndmør.	Romsdal.	Nordmør.	Amtet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896	105 970	26 190	71 790	203 950
1897	94 577	11 528	65 583	171 688
1898	87 325	7 622	57 658	152 605
1899	168 335	34 515	78 630	281 480
1900	192 380	9 760	41 832	243 972
Tilsammen	648 587	89 615	315 493	1 053 695
I Gjennemsnit aarlig	129 717	17 923	63 099	210 739

I forrige Femaarsperiode udgjorde det samlede Udbytte for det hele Amt Kr. 559 076. Udbyttet for sidste Femaar er altsaa forøget med Kr. 494 619. Af de enkelte Fogderier har Søndmør et Merudbytte af Kr. 433 267, Romsdal et Mindreudbytte af Kr. 30 505 og Nordmør et Merudbytte af Kr. 91 857.

Hummerfisket har i Femaarsperioden ifølge den officielle Statistik givet følgende Udbytte:

A a r .	Søndmør.	Romsdal.	Nordmør.	Amtet.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
1896	13 792	840	1 512	16 144
1897	13 530	960	2 415	16 905
1898	16 647	1 040	3 540	21 227
1899	22 665	1 200	5 355	29 220
1900	20 825	800	4 135	25 760
Tilsammen	87 459	4 840	16 957	109 256
I Gjennemsnit aarlig	17 492	968	3 391	21 851

Det samlede Udbytte udgjorde i Femaarsperioden 1891—1895 Kr. 74 164 eller Kr. 35 092 mindre end i det nu forløbne Femaar. For de enkelte Fogderier stiller Forholdet sig saaledes: Søndmør har et Merudbytte af Kr. 31 075, Romsdal et Mindreudbytte af Kr. 4 960 og Nordmør et Merudbytte af Kr. 8 977.

Østersfangsten har i denne som i forrige Femaarsperiode været ganske ubetydelig. Der er imidlertid for Søndmørs Vedkommende en Mulighed for, at Østersfangsten der vil blive forsøgt gjenoptaget.

Ferskvandsfiske drives kun for eget Behov og har intet nævneværdigt Udbytte givet.

Fiske til Husbehov foregaar i alle Sjødistrikter.

I Romsdalsfjorden fiskes en Del Blæksprut, der benyttes til Agn. Udbyttet har i Femaaret været ca. Kr. 20 000.

5. Bergværksdrift

af nogen Betydning har ikke fundet Sted i Femaarsperioden. Paa flere Steder i Søndmør findes Jernmalm, der i sin Tid har været søgt udnyttet. De høje Jernpriser i 1899 syntes paany at skulle vække Driften tillive; men da Priserne atter sank, blev der intet Forsøg af.

Den i forrige Beretning nævnte Rødsand Jernmalmgrube i Nettet i Romsdal har i den nu forløbne Periode med længere Mellemrum været i Drift, men kun i liden Maalestok, idet det ikke har lykkedes Eieren at sikre sig fast Leverance.

I Aaret 1900 har man gjenoptaget Driften af Averøens Kobbergruber i Kvernes i Nordmør, men kun med nogle faa Mand, der foreløbig har været beskæftiget med Oprensning og Forsøgsdrift.

Ogsaa fra andre Kanter af Nordmør anmeldes Kobberskjærp, om hvis Gehalt dog endnu intet med Sikkerhed kan udtales.

6. Fabrik- og Industrianlæg.

Foruden de i forrige Beretning omhandlede industrielle Anlæg er i Søndmør i Femaarsperioden anlagt 2 Uldspinderier i Volden og Ørsten, hvoraf det ene er forbundet med Væveri, samt i Søkkelven 1 Teglværk.

I Romsdal Fogderi fandtes ved Femaarets Udgang 2 Teglværk, hvoraf det ene for Tiden er indstillet, medens det andet har en Omsætning paa 1 Million Tag- og Mursten aarlig, 1 mekanisk Værksted for Fabrikation af Landbrugsredskaber, 3 Dampsagbrug og 1 Sagbrug, der drives med Vandkraft, foruden 6 mindre Sagbrug, 1 Kassefabrik (Meisal Brug), hvis Drift dog hidtil har været ubetydelig, 1 Stolefabrik, der er et meget betydeligt Anlæg og omfatter Fabrikation af Møbler og Trævarer, 2 Fyrstikfabriker, hvoraf den ene nu er ophørt, samt 1 Benmølle.

I Nordmør Fogderi fandtes ved Udgangen af 1900 4 Sagbrug, hvoraf 1 i Forbindelse med Høvleri og Kassefabrik, 2 Tøndefabriker, 3 Guanomøller, 1 Fiskelimfabrik, 1 Støberi, 1 Uldvarefabrik og 1 Møbelfabrik. De to sidste er oprettede i Femaarets Løb og deres Virksomhed er af ganske betydeligt Omfang.

7. Binæringer.

Husfliden staar fremdeles lavt i nærværende Amt, og er neppe nogen Fremgang at spore siden forrige Femaarsberetning, snarere Tilbagegang, om overhovedet nogen Forandring har fundet Sted. Husfliden har alene omfattet Forarbejdelse af Klædnings- og Brugsgjenstande til Husbehov, Gaards- og tildels Fiskeredskaber. Dog bliver ogsaa adskilligt indkjøbt af denne Sort Gjenstande. Søndmør Foged mener, at Husflidens Tilstand i Amtet muligens burde paakræve det Offentliges Opmærksomhed; ialfald burde der virkes for at vække den modnere Ungdoms Interesse for Sagen.

Baadbyggeri drives i flere Distrikter. I Birkedalen i Volden foregaar denne Bedrift i stor Maalestok og danner en ganske betragtelig Indtægtskilde for Bygden. Ogsaa i Romsdal, især i Vestnes og Bolso, drives Baadbyggeri i ikke saa liden Udstrækning. Ogsaa i Nordmør bygges en Del Baade.

Tønder, Tøndebaand og Tøndestav tilvirkes i alle Distrikter, hvor der findes Skog.

I Nordmør arbeides der en Del Fiskekasser og — i Surendalen og Rindalen — Reisekjærrer og Karioler.

Jagten er af ringe økonomisk Betydning for Amtet. Nogen Indtægt faaes ved Jagt paa Hare, Aarflugl og Rype. Vildren fældes paa Grænsen mellem Romsdalen og Gudbrandsdalen samt i Sundalsfjeldene. Med dette sidstnævnte Vildt synes det stadig at gaa tilbage. Som bekjendt, er nu

Totalfredning indført for 5 Aar. Hjort forekommer i flere Distrikter, og er, hvor den har nogen Betydning, for det meste Gjenstand for Totalfredning. Hjortejagten i Aure er ikke længere bortforpagtet til Engelskmænd.

I Femaaret er betalt Præmier for følgende Antal Rovdyr og Rovfugle:

	Bjørn.	Gaupe.	Ræv.	Oter.	Maar.	Jerv.	Ørn.	Høg.	Falk.	Hubro.	Lom.
Søndmør	7	-	1 013	28	7	1	-	339	-	6	11
Romsdal	9	3	816	16	17	-	45	385	-	1	11
Nordmør	6	-	1 462	52	16	-	86	369	17	7	347
	22	3	3 291	96	40	1	131	1 093	17	14	369

Fisken skaffer de ydre Distrikter lønnende og godt Arbejde med Tørring af Klipfisk; Arbejdet udføres baade af Mænd og Kvinder i alle Aldre og indbringer betydelig kontant Indtægt, idet Tørringen foregaar fra Mai til ud i August eller endog September. Den sædvanlige Pris i Søndmør dreier sig om Kr. 15 pr. 1 000 Stkr. Fisk.

I Søndmør har Istrafiken i Femaarets Løb taget sig betydelig op og drives nu som en ganske lønnende Forretning paa forskellige Steder i det ydre Distrikt. Betydelige Mængder Is anvendes til Klaring af Tran, til Ising af Kveite, Sild og anden fersk Fisk. Det skaarne Kvantum Is i Aaret 1900—1901 opgives til 8 500 Reg.-Ton i Søndmør og mellem 1 500 og 1 600 Reg.-Ton i Romsdal.

I Søndre Søndmør finder fremdeles en ikke ringe Del af Befolkningen Beskæftigelse som Arbejdere i Statens Havne-, Fyr- og Mærkevæsen.

I Nordmør pleier om Sommeren en Del af Kystbefolkningen at skaffe sig Indtægt ved Aannearbejde i Rennebu, Opdal og Meldalen i Søndre Trondhjems Amt.

Fragtfart med Seilfartøier inden Amtsdistriktet har liden økonomisk Betydning, men siges dog i Nordmør at bringe en ikke upaaagtelig Fortjeneste paa Fartøier i Fjordene til og fra Kristiansund med Ved og Træmaterialier.

Antallet af Landhandlere, Handels- og Forbrugsforeninger, som ved Udgangen af 1895 udgjorde 331, er ved Femaarets Udløb steget til 437, deraf 194 i Søndmør, 102 i Romsdal og 141 i Nordmør.

Af Brændevinsrettigheder fandtes i Søndmør ved Femaarets Begyndelse 3, hvoraf 2 livsvarige og 1 bevilget paa Aaremaal. Den sidste er i Femaaret faldt bort, medens de to øvrige bestod ved Udgangen af 1900. I Nordmør og Romsdal findes ingen saadan Rettighed.

Udsalg af Øl er overalt i Amtet betinget af Bevilling, der sjelden meddeles. I Grytten findes Amtets eneste Samlag for Udskjænkning af Øl og Vin. En stor Del Hoteller og Skydsstationer har indskrænket Ret til Udskjænkning til Reisende.

Med Haandværkere er Amtsdistriktet i det hele tilstrækkelig forsynet. I Grytten og Vold drives som før adskillig Haandværksdrift til Forarbejdelse af Klæder og Skotøi til de saakaldte Nordlandshandlere, der afsætter de færdige

Produkter under de større Fiskerier og Markeder i Nordland og Finmarken. Denne Bedrift bringer Producenterne ikke ubetydelig Fortjeneste, men Fogden antager, at Nordlandshandlerne selv ikke høster synderlig Profit af Omsætningen; herpaa tyder de mange Konkursen inden denne Klasse af Handlende.

Tarebrænding foregaar i Ødistrikterne i Søndmør og i Hustad Sogn i Romsdal og skaffer Bedriftens Udøvere en god og sikker Fortjeneste. I størst Maalestok drives Brændingen i Nordmør, i Edø (Smølen) og Tusteren Herreder. Her er i Femaaret brændt for Kr. 74 786 eller gjennemsnitlig Kr. 14 957 aarlig. I Femaarsperioden 1891—1895 var Fortjenesten Kr. 23 050.

I Slutningen af Femaarsperioden udrustedes fra Brandal i Ulstein Herred i Søndmør en Expedition for Fangst af Sæl, Isbjørn og Moskusokser paa og ved Grønland. Dette Foretagende, der vidner om megen Energi og Driftighed, gav særdeles gode Resultater. Fogden tvivler dog paa, at denne første Expedition til disse farlige Farvande med smaa og for Fangstfeltet ikke indrettede Farkoster vil blive efterfulgt af flere.

Turisttrafikken i Søndmør og Romsdal har i Femaaret været stadig stigende. Paa Grund af den stærke Konkurrence har dog Hoteldriften med enkelte Undtagelser ikke været lønnende. Distrikternes væsentligste Fortjeneste af Turiststrømmen repræsenteres af Skydsindtægten. Vistnok bliver det Aar om andet ikke Smaasummer, som paa denne Maade kommer ind i Bygderne; men jeg er fremdeles af den Mening, at den Tid, Gaardbrugerne anvender paa Skydsing af Turister, ret økonomisk seet, ikke er heldig anvendt, idet Jordbruget paa denne Maade forsømmes, for ikke at tale om forskellige Foreteelser af anden Art, som faar Indpas blandt Bønderne. I det hele taget turde den Fordel, dette Distrikt udvinder af Turisttrafikken, være temmelig problematisk.

8. Kommunikationsvæsenet.

Amtet havde af Landeveie:

	Ved Udgangen af		Forøgelse.
	1900.	1895.	
	km.	km.	km
Hovedveie.....	627.50	587.0	40.50
Bygdeveie	2 160.27	2 046.8	113.47
Tilsammen	2 787.77	2 633.8	153.97

Ved Udgangen af 1900 udgjorde Længden af de offentlige Veie inden hvert enkelt Herred:

Herreder.	Hoved- vei.	Bygde- vei.	Tilsam- men.	Herreder.	Hoved- vei.	Bygde- vei.	Tilsam- men.
	km.	km.	km.		km.	km.	km.
Søndmør Fogderi.							
Vannelven	22	66	88	Frænen	29	34	63
Sande	9	1	10	Akerø	-	76	76
Herø	12	68	80	Sandø	-	11	11
Ulstein	24.5	48	72.5	Bud	-	44	44
Vartdalstranden	-	35	35				
Volden	14	106	120		228.8	456.84	685.64
Ørsten	-	59	59				
Hjørundfjord	11	31	42	Nordmør Fogderi.			
Sunnelven	32	25	57	Kornstad	3.23	41	44.23
Norrdalen	-	89	89	Eide	8.7	36	44.7
Stranden	26	17	43	Kvernes	11	9.25	20.25
Stordalen	-	24	24	Bremsnes	3.84	37.36	41.2
Søkelven	-	48	48	Grip	-	-	-
Ørskog	21	36	57	Gjemnes	-	28	28
Skodje	17	112	129	Øre	19	41	60
Borgund	15	113	128	Frei	4	24	28
Roald	-	20	20	Strømsneset	-	47	47
Haram	-	50	50	Tingvold	16	75	93
				Øksendalen	-	22.06	22.06
	203.5	948	1 151.5	Ulvundeidet	8.07	5.8	13.87
				Sundalen	40.52	23.05	63.57
Romsdal Fogderi.				Stangvik	25	39	64
Vestnes	9	35	44	Aasgaard	-	32	32
Sylte	27	16	43	Surendalen	33.27	42.51	75.78
Vold	-	33	33	Rindalen	22.57	41.4	63.97
Eid	14.5	5	19.5	Aure	-	54	54
Grytten	45.5	48.5	94	Valsøfjorden	-	19	19
Vee	24	54	78	Halse	-	51	51
Eresfjord og Vistdalen	-	55	55	Tusteren	-	43	43
Nesset	25	16	41	Edø	-	44	44
Bolsø	54.8	29.34	84.14				
					195.2	755.43	950.63

Udgifterne ved Veienes Vedligeholdelse vil fremgaa af følgende fra Lensmændenes Opgaver hentede Oversigt, der gjælder Aaret 1900:

Herreder.	Udbetalt kontant af Herredskassen.	Sommerveiarbeide.				
		Antal Mands- dagværk.	Antal Heste- dagværk.	Samlet Værdi af:		
				Mands- dagværk.	Heste- dagværk.	Ialt.
Søndmør Fogderi.	Kr.			Kr.	Kr.	Kr.
Vannelven	631	812	812	1 624	2 842	4 466
Sande	170	70	65	168	260	428
Herø	380	600	450	1 440	1 800	3 240
Ulstein	700	300	400	540	1 400	1 940
Vartdalstranden	5	150	200	270	700	970
Volden	370	500	400	1 000	1 400	2 400
Ørsten	1 346	300	250	600	875	1 475
Hjørundfjord	549	500	300	1 000	1 050	2 050
Sunnelven	190	-	228	-	1 140	1 140
Norddalen	-	460	450	805	1 575	2 380
Stranden	544	200	200	350	700	1 050
Stordalen	150	150	130	262	455	717
Søkkelven	272	550	180	1 100	540	1 640
Ørskog	880	600	200	1 200	600	1 800
Skodje	400	600	800	1 080	2 000	3 080
Borgund	278	400	500	1 000	2 000	3 000
Roald	-	-	-	-	-	-
Haram	-	-	-	-	-	-
	6 865	6 192	5 565	12 439	19 337	31 776
Romsdal Fogderi.						
Vestnes	276	280	150	504	540	1 044
Sylte	433	260	140	468	504	972
Vold	-	-	197	-	591	591
Eid	271	-	110	-	330	330
Grytten	2 279	413	375	1 000	1 500	2 500
Veø	111	393	392	786	1 568	2 354
Eresfjord og Vistdalen	87	500	400	800	1 280	2 080
Neset	251	500	320	900	1 152	2 052
Bolsø	2 803	-	-	-	-	2 806
Frænen	-	-	-	-	-	-
Akerø	-	-	-	-	-	-
Sandø	-	-	-	-	-	-
Bud	-	-	-	-	-	-
	6 511	2 346	2 084	4 458	7 465	14 229
Nordmør Fogderi.						
Kornstad	9	200	100	260	240	500
Eide	76	200	100	260	240	500
Kvernes	-	100	100	130	250	380
Bremsnes	80	300	200	390	480	870
Grip	-	-	-	-	-	-
Gjemnes	110	200	152	320	486	806
Øre	2 123	-	-	-	-	-
Frei	245	190	145	304	464	768
Strømsneset	-	-	-	-	-	-
Tingvold	-	-	-	-	-	-
Øksendalen	-	100	60	180	240	420
Ulvundeidet	40	80	50	144	200	344
Sundalen	1 036	300	150	600	600	1 200
Stangvik	-	-	-	-	-	-
Aasgaard	-	-	-	-	-	-
Surendalen	2 532	600	400	1 200	1 600	2 800
Rindalen	-	309	309	618	618	1 236
Aure	404	400	250	300	1 000	1 300
Valsefjorden	213	120	80	240	360	600
Halse	64	210	175	315	600	915
Tusteren	128	135	112	202	448	650
Edø	150	-	-	-	-	1 100
	7 210	3 444	2 383	5 463	7 826	14 389

Vinterveiarbeide.					Tilsammen Vedlige- holdelses- udgifter.	Herreder.
Antal Mands- dagværk.	Antal Heste- dagværk.	Samlet Værdi af:				
		Mands- dagværk.	Heste- dagværk.	Ialt.		
		Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
-	-	-	-	-	5 097	Søndmør Fogderi.
-	-	-	-	-	598	Vannelven.
-	-	-	-	-	3 620	Sande.
-	-	-	-	-	2 640	Herø.
-	-	-	-	-	975	Ulstein.
-	-	-	-	-	2 770	Vartdalstranden.
-	260	-	780	780	3 601	Volden.
40	-	60	-	60	2 659	Ørsten.
50	80	50	160	210	2 590	Hjørundfjord.
30	-	36	-	36	1 330	Sunnelven.
20	-	20	-	20	887	Norddalen.
-	200	-	500	500	2 412	Stranden.
-	230	-	575	575	3 255	Stordalen.
-	-	-	-	-	3 480	Søkkelven.
-	-	-	-	-	3 278	Ørskog.
-	-	-	-	-	-	Skodje.
-	-	-	-	-	-	Borgund.
-	-	-	-	-	-	Roald.
-	-	-	-	-	-	Haram.
140	770	166	2 015	2 181	40 822	
<hr/>						Romsdal Fogderi.
180	110	270	330	600	1 920	Vestnes.
120	90	180	270	450	1 855	Sylte.
-	110	-	330	330	921	Vold.
-	-	-	-	-	601	Eid.
-	-	-	-	-	4 779	Grytten.
-	380	-	1 330	1 330	3 795	Veo.
100	100	160	320	480	2 647	Eresfjord og Vistdalen.
100	150	160	480	640	2 943	Nesset.
-	-	-	-	-	5 109	Bolsø.
-	-	-	-	-	-	Frænen.
-	-	-	-	-	-	Akerø.
-	-	-	-	-	-	Sandø.
-	-	-	-	-	-	Bud.
500	940	770	3 060	3 830	24 570	
<hr/>						Nordmør Fogderi.
100	130	120	260	380	889	Kornstad.
100	130	120	260	380	956	Eide.
50	30	60	66	126	506	Kvernes.
50	100	60	220	280	1 230	Bremsnes.
-	-	-	-	-	-	Grip.
40	40	60	120	180	1 096	Gjemnes.
-	-	-	-	-	2 123	Øre.
-	-	-	-	-	1 013	Frei.
-	-	-	-	-	-	Strømsneset.
-	-	-	-	-	-	Tingvold.
20	50	30	175	205	625	Øksendalen.
15	40	22	140	162	546	Ulvundeidet.
-	-	-	-	-	2 236	Sundalen.
-	-	-	-	-	-	Stangvik.
-	-	-	-	-	-	Aasgaard.
-	-	-	-	-	5 332	Surendalen.
580	580	870	870	1 740	2 976	Rindalen.
-	-	-	-	-	1 704	Aure.
-	-	-	-	-	813	Valsøfjorden.
170	170	255	425	680	1 659	Halse.
-	-	-	-	-	778	Tusteren.
-	-	-	-	-	1 250	Edø.
1 125	1 270	1 597	2 536	4 133	25 732	

Ved foranstaaende Oversigt bemærkes, at der for Herrederne Roald og Haram i Søndmør, Frænen, Akerø, Sandø og Bud i Romsdal og Stangvik og Aasgaard i Nordmør dels mangler, dels foreligger ufuldstændige eller upaalidelige Opgaver fra vedkommende Lensmænd.

Nogen Opgave over Værdien af Naturalarbeidet til Nybygning af Veie inden Amtet i Femaarsperioden har ikke kunnet tilveiebringes. Til Amtsveikassen opførtes paa Amtskommunens Budget i 1896 Kr. 27 000.00 og i 1900 Kr. 32 250.00. Veibygningen har i Femaarsperioden skudt betydelig Fart og gennemføres nu for Hovedveienes Vedkommende efter et bestemt System, efterat Amtstinget i 1899 har vedtaget en af Amtsingeniøren udarbejdet fuldstændig Plan for fremtidige Anlæg af Hovedveie inden nærværende Amt.

Dampskibsfarten har været i rask Udvikling. Amtet har nu 7 private Dampskibsselskaber, der besørger den lokale Trafik med 19 Skibe. Samtlige Selskaber har Postbidrag og 5 tillige Statsbidrag. Paa Eikisdalsvandet underholdes som tidligere et lidet Dampskib med Statsbidrag.

Postaabneriernes Antal er i stadigt Stigende. Deres Antal var ved Udgangen af Aaret 1900 231 mod 173 i 1895.

I Landdistrikterne haves Telegrafstationer paa Larsnes, i Flaavær, Volden, Ørskog, paa Veblungsnes og i Aure.

Derhos har der i Turisttiden været Station paa Ormem i Romsdal og i Fisketiden paa Sandshavn i Søndmør.

Amtets Telefonnet har i Femaaret undergaaet en betydningsfuld Udvikling. Foruden de i forrige Femaarsberetning nævnte Forbindelser i Søndmør og Romsdal er i Femaaret etableret Gryttens Telefonsamling i Romsdal.

I Nordmør findes nu 3 private Telefonselskaber, nemlig Rindal & Surendal Telefonsamling, Sundalen Aktiotelefon-samling samt Aasgaard & Halse Telefonsamling. Alle disse, særlig det førstnævnte, har en betydelig Udbredelse. Nordmør Aktiotelefon-selskab i Kristiansund omfatter ogsaa Fogderiet og har Talestationer i de fleste Herreder.

Ved Udgangen af 1900 var Skydsanstaltternes Antal 145, hvoraf 61 faste Stationer.

9. Distriktets Tilstand i Almindelighed.

Gjennemsnitspriserne pr. Skyldmark paa Amtets faste Eiendomme udgjorde efter den officielle Statistik i 1896 Kr. 1 267.00, i 1897 Kr. 1 448.00, i 1898 Kr. 1 466.00, i 1899 Kr. 1 374.00 og i 1900 Kr. 1 459.00 og for hele Femaaret Kr. 1 403.00 mod Kr. 1 313.00 i forrige Femaarsperiode.

I Femaaret er thinglæst og aflæst Panteheftelser samt afholdt Tyvingsauktioner i følgende Antal og for følgende Beløb (tilsvarende Opgaver for forrige Femaar hidrættes):

Thinglæste Panteheftelser:

	Antal. 1896—1900.	Beløb. 1896—1900. Kr.	Antal. 1891—1895.	Beløb. 1891—1895. Kr.
Søndmør.....	1 802	1 861 862	1 882	2 335 903
Romsdal	1 910	1 779 639	1 884	1 739 964
Nordmør.....	1 936	2 038 132	1 793	1 689 287
Amtet	5 648	5 679 633	5 559	5 765 154

Aflæste Panteheftelser:

	Antal. 1896—1900.	Beløb. 1896—1900. Kr.	Antal. 1891—1895.	Beløb. 1891—1895. Kr.
Søndmør.....	708	929 559	446	559 688
Romsdal	653	706 811	599	699 969
Nordmør.....	963	1 051 975	676	760 625
Amtet	2 324	2 688 345	1 721	2 020 282

Tvangsauktioner over fast Gods:

	Antal. 1896—1900.	Beløb. 1896—1900. Kr.	Antal. 1891—1895.	Beløb. 1891—1895. Kr.
Søndmør.....	48	77 512	41	80 733
Romsdal	27	77 841	47	118 325
Nordmør.....	50	106 076	67	156 601
Amtet	125	261 429	155	355 659

Tvangsauktioner over Løsøre:

	Antal. 1896—1900.	Beløb. 1896—1900. Kr.	Antal. 1891—1895.	Beløb. 1891—1895. Kr.
Søndmør.....	66	22 954	81	25 105
Romsdal	55	20 153	101	29 686
Nordmør.....	80	22 908	104	35 265
Amtet	201	66 015	286	90 056

Over Antallet af i Femaaret afholdte Exekutioner og deres Beløb
hidsættes nedenstaaende Oversigt, idet til Sammenligning anføres en summarisk
Opgave for forrige Femaarsperiodes Vedkommende:

Fogderier.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		1896—1900.		1891—1895.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
Søndmør.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
Af Fogden	4	5 245	7	10 526	1	1 609	5	12 569	2	2 978	19	32 927	16	84 358
- Lensmændene . . .	172	32 328	133	24 991	113	19 532	168	31 780	116	22 234	702	130 865	616	147 107
Tilsammen	176	37 573	140	35 517	114	21 141	173	44 349	118	25 212	721	163 792	632	231 465
Romsdal.														
Af Fogden	2	5 814	2	3 470	4	7 251	5	27 122	4	7 158	17	50 815	30	109 480
- Lensmændene . . .	131	22 433	91	21 607	89	16 138	146	32 402	111	16 945	568	109 525	783	146 417
Tilsammen	133	28 247	93	25 077	93	23 389	151	59 524	115	24 103	585	160 340	813	255 897
Nordmør.														
Af Fogden	9	28 283	4	7 522	6	14 374	4	14 579	7	12 235	30	76 993	26	65 872
- Lensmændene . . .	225	34 031	177	31 328	193	33 405	140	21 697	213	44 466	948	164 927	822	128 535
Tilsammen	234	62 314	181	38 850	199	47 779	144	36 276	220	56 701	978	241 920	848	194 407

Over Antallet af de i Femaaret afholdte Udpantninger og deres Beløb hidsættes nedenstaaende Oversigt, idet til Sammenligning anføres en summarisk Opgave for forrige Femaarsperiodes Vedkommende:

Fogderier.	1896.		1897.		1898.		1899.		1900.		1896 - 1900.		1891 - 1895.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
Søndmør	613	12 056	647	9 469	462	9 614	525	9 137	510	10 542	2 757	50 818	3 026	57 837
Romsdal	1 481	24 895	1 737	26 890	1 522	22 843	1 631	28 822	1 732	28 373	8 103	131 823	8 853	159 691
Nordmør	1 766	37 765	1 624	35 908	1 890	35 281	2 059	34 151	1 662	31 827	9 001	174 932	6 506	142 270
Amtet	3 860	74 716	4 008	72 267	3 874	67 738	4 215	72 110	3 904	70 742	19 861	357 573	18 385	359 798

Over de under Overformynderiets Forvaltning i Amtets Landdistrikt henstaaende Midler meddeles følgende Opgave:

Aar.	Søndmør.		Romsdal.		Nordmør.		Amtet.	
	Antal Myndlinge.	Sum.	Antal Myndlinge.	Sum.	Antal Myndlinge.	Sum.	Antal Myndlinge.	Sum.
		Kr.		Kr.		Kr.		Kr.
1900....	552	477 052	210	156 612	252	198 969	1 014	832 633
1895....	535	418 902	233	129 161	277	185 431	1 045	733 494

Efter Skatteligningerne har Herredernes antagne Formue og Indtægt i Femaaret udgjort:

Fogderier.	1896.	1897.	1898.	1899.	1900.
	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
I. Den antagne Formue.					
Søndmør	22 258 293	22 103 850	22 357 121	23 133 471	23 897 866
Romsdal	11 513 610	12 132 010	12 430 450	12 941 060	13 369 360
Nordmør	15 182 805	15 544 728	15 800 240	16 142 902	16 881 166
Amtet	48 954 708	49 780 588	50 587 811	52 217 433	54 148 392
II. Den antagne Indtægt.					
Søndmør	4 837 280	5 027 822	5 195 934	5 378 380	5 440 155
Romsdal	2 575 548	2 757 232	2 787 378	2 862 404	2 984 897
Nordmør	3 572 631	3 759 689	3 900 768	3 935 287	3 985 199
Amtet	10 985 459	11 544 743	11 884 080	12 176 071	12 410 251

Efter den officielle Statistik hidsættes en Oversigt over Landdistriktets Sparebankers Antal og deres Forvaltningssum ved Udgangen af Aarene 1900 og 1895:

Fogderier.	Aar.	Antal.	Forvaltnings- sum.	Deraf Formue.
			Kr.	Kr.
Søndmør.....	{ 1900	16	7 364 895	827 972
	{ 1895	14	5 217 468	637 538
Romsdal	{ 1900	8	1 796 987	171 363
	{ 1895	7	1 191 973	123 255
Nordmør.....	{ 1900	7	2 306 271	187 168
	{ 1895	5	1 504 403	144 650
Amtet	{ 1900	31	11 468 153	1 186 503
	{ 1895	26	7 913 844	905 443

Antallet af Indskydere i samtlige Sparebanker var ved Udgangen af Aaret 1900 44 053 mod 18 278 ved Udgangen af 1895. Indskydernes Tilgodehavende ved Udgangen af de nævnte Aar var henholdsvis Kr. 16 880 841.00 og Kr. 6 986 187.00. Herved er imidlertid at mærke, at for Aaret 1900's Vedkommende er ogsaa medregnet Bysparebankernes Indskydere, hvoraf dog en betydelig Del hører hjemme i Landdistrikterne.

Ved Udgangen af Femaaret havdes i Distriktet følgende Brandforsikringsindretninger, over hvis Virksomhed hidsættes nedenstaaende Oversigt:

Indretningens Navn.	Bestyrelsens Sæde, Herred.	Aaret for Virksom- hedens Begyndelse.	Forsikringssum pr. 31 December 1900:			Udbetalte Erstat- ninger i 1900.
			For Huse.	For Løs- øre.	Ialt.	
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Søndmør Fogderi.						
Vestre Søndmør Brandforsikringsindretning (omfattende Vannelven, Sande, Herø og Ulstein)	Herø	1866	3 972 830	1 205 700	5 178 530	1 943
Volden Brandforsikringsindretning	Volden	1867	Kan ikke meddeles.			-
Hjørundfjords Brandforsikringsindretning ..	Hjørundfjord	1874	487 860	82 660	570 520	-
Indre Søndmør Brandforsikringsindretning ..	Stranden	{ For Huse } 1864 { For Løsøre } 1897	3 263 355	978 690	4 244 045	1 580
Søkkelven Brandforsikringsindretning	Søkkelven		1886	1 053 390	-	1 053 390
Borgund & Skodje Brandforsikringsindretning ..	Borgund & Skodje	{ For Huse } 1861 { For Løsøre } 1880	3 985 539	286 140	4 271 679	2 300
Haram Brandforsikrings-selskab	Haram		1890	1 693 600	306 610	2 000 210
Romsdal Fogderi.						
Vestnes Brandforsikrings-selskab	Vestnes	1866	3 566 680	275 300	3 841 980	40
Volds Brandforsikrings-selskab	Vold	1890	390 700	-	390 700	50
Væ Brandforsikrings-selskab	Væ	1841	3 993 033	89 650	4 082 683	2 391
Bolsø Brandforsikrings-selskab	Bolsø	1860	1 209 883	6 120	1 216 003	-
Akerø Brandforsikringsindretning	Akerø	1872	1 974 000	-	1 974 000	7 000

Indretningens Navn.	Bestyrelsens Sæde, Herred.	Aaret for Virksom- hedens Begyndelse.	Forsikringssum pr. 31 December 1900:			Udbetalte Erstat- ninger i 1900.
			For Huse.	For Løs- øre.	Ialt.	
			Kr.	Kr.	Kr.	Kr.
Nordmør Fogderi.						
Tingvold Brandassurance- forening.....	Tingvold	1874	822 900	-	822 900	-
Sundals Brandforsikrings- indretning.....	Sundalen	1860	548 260	-	548 260	-
Stangvik Brandassurance- forening.....	Stangvik	1859	121 761	-	121 761	-
Surendal Brandassurance- forening.....	Surendalen	1849	1 094 638	-	1 094 638	800
Rindals Brandassurance- forening.....	Rindalen	1877	857 090	-	857 090	-
Aure Herreds frivillige Brandassuranceforening	Aure	1878	1 213 320	-	1 213 320	3 050
Aure & Valsefjords gjen- sidige Brandassurance- forening for Løsøre ...	Aure	1899	-	252 350	252 350	-
Halse Brandforsikrings- forening.....	Halse	1860	1 000 648	54 050	1 054 698	-
Edø gjensidige Brand- forsikringsindretning ..	Edø	1898	220 750	17 950	238 700	-

Videre fandtes følgende Hesteforsikringsforeninger:

Indretningens Navn.	Bestyrelsens Sæde, Herred.	Aaret for Virksom- hedens Begyndelse.	Samlet Forsikrings- sum.
			Kr.
Søndmør Fogderi.			
Vannelven & Søvde Hesteforsikringsselskab ..	Vannelven	1900	28 000
Leinoens Hesteforening	Herø	1899	7 685
Ulstein Hesteassuranceforening.....	Ulstein	1895	23 200
Hareide Do.	Do.	1895	11 810
Liavaags Do.	Do.	1896	5 060
Vartdalstranden Do.	Vartdalstranden	1874	11 500
Volden Do.	Volden	1872	2 990
Volden Heste- og Kvægassuranceforening	Do.	1897	22 045
Ørsten Hesteassuranceforening	Ørsten	1882	58 000
Bondalens Do.	Hjørundfjord	1899	7 857
Sunnelven Do.	Sunnelven	1899	22 000
Valdalens Do.	Norddalen	1873	23 130
Dalsbygdens & Eidsdalens Do.	Do.	1872	12 025
Tafjord & Selboskar Do.	Do.	1890	9 530
Stordalen Do.	Stordalen	1873	17 810
Søkkelven Do. den ældre	Søkkelven	1897	25 000
Søkkelven Do. den yngre	Do.	1898	31 120
Vatne Do.	Vatne	1898	26 000
Hildrestranden Do.	Haram	1899	14 990

Indretningens Navn.	Bestyrelsens Sæde, Herred.	Aaret for Virksomhedens Begyndelse.	Samlet Forsikrings-sum.
Romsdal Fogderi.			Kr.
Vistdals Heste- og Kvægassuranceforening...	{ Eresfjord og Vistdalen }	1897	11 070
Vestnes Husmandsforenings Forsikrings-selskab for Hornkvæg		Vestnes	1888

Af andre Forsikringsindretninger findes i Søndmør Søndmør Assuranceforening for Fiskefartøier, stiftet i 1891, hvilken ved Udgangen af 1900 havde en samlet Forsikringssum af en halv Million Kroner og i samme Aar udbetalte Erstatninger til Beløb Kr. 14 040.00.

Efter Lensmændenes Opgaver hidsættes en Oversigt over den gennemsnitlige Tjener- og Dagløn i Aaret 1900 i de forskjellige Fogderier:

Fogderier.	Tjenere.		Dagarbeidere							
	Tjenestegut.	Tjenestepige.	paa egen Kost.				paa Husbondens Kost.			
			Sommer.		Vinter.		Sommer.		Vinter.	
			Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.	Mænd.	Kvinder.
Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	Kr.	
Søndmør	137	73	2.55	1.45	1.83	1.04	1.67	0.96	1.19	0.67
Romsdal	170	98	2.04	1.01	1.52	0.90	1.33	0.68	1.00	0.55
Nordmør	140	79	1.78	0.98	1.35	0.70	1.25	0.61	0.85	0.38
Amtet	149	83	2.12	1.15	1.57	0.88	1.42	0.75	1.01	0.53

Som i forrige Femaarsberetning anført, har i flere Herreder Tjenestegutterne fri under Skreifisket, hvorfor Aarslønnen her er tilsvarende lavere.

Amtskommunens Udgiftsbudget har udgjort i:

1896	Kr. 171 000
1897	- 132 400
1898	- 145 400
1899	- 154 800
1900	- 154 800

Gennemsnitlig har Budgettet aarlig udgjort Kr. 151 680 mod Kr. 128 917 i forrige Femaarsperiode.

Pr. Skyldmark har været udlignet i 1896 Kr. 4.75, i 1897 Kr. 3.35, i 1898 Kr. 3.82, i 1899 Kr. 3.80 og i 1900 Kr. 3.80 eller gennemsnitlig Kr. 3.90 mod Kr. 4.67 i forrige Femaar. Af Amtskommunens Udgifter har i Perioden 1896—1900 været overført paa Herrederne henholdsvis Kr. 40 000.00, Kr. 40 000.00, Kr. 40 000.00, Kr. 50 000.00 og Kr. 50 000.00 eller gennemsnitlig Kr. 44 000.00 aarlig. I forrige Femaarsperiode deltog Herrederne ikke i Amtskommunens Udgifter.

De stats- og amtsforpleiede Sindssyges Antal udgjorde ved Udgangen af Aaret 1900 216 og de samlede Udgifter til deres Forpleining Kr. 53 847.00 mod henholdsvis 207 og Kr. 49 400.00 i 1895.

Af Skoler har Amtet i Femaaret haft foruden Folkeskolen 3 Amtsskoler, en i hvert Fogderi, samt Aften- og Fortsættelsesskoler i forskellige Distrikter. Søgningen til disse har stadig været god og tyder paa en stedse øgende Trang til Kundskab. Desuden har i 1899 og 1900 været bevilget et Amtsbidrag af henholdsvis Kr. 500.00 og Kr. 750.00 til Møre Folkehøiskole, der afholdes i Ørsten i Søndmør med Hr. Austlid som Bestyrer. Efter dennes Indberetninger har Søgningen været god og Resultaterne tilfredsstillende. De i forrige Femaarsberetning omhandlede praktiske Jenteskoler har afsluttet sin Virksomhed henholdsvis fra 1897 og 1898, efterat Amtsskolerne fra nævnte Tid er blevet omordnet saaledes med Fællesundervisning, at de kvindelige Elever ved disse foruden i de almindelige Fag ogsaa erholder Undervisning i de Discipliner, der før meddeltes ved de praktiske Kurser.

Amtets økonomiske Tilstand maa i det store og hele taget siges at være forbedret i Femaaret. Vistnok har Jordbruget ikke uden i 1896 givet over et Middelsaars Udbytte, ligesom heller ikke Fiskerierne for Romsdals og Nordmørs Vedkommende kan siges at have slaaet bedre til end tidligere. Imidlertid maa det antages — hvad der ogsaa fremgaar af det foran anførte — at Distriktet i den forløbne Periode har undergaaet en betydningsfuld økonomisk Udvikling, der fremdeles vedvarer, og som maa tilskrives den Omstændighed, at det mere bestemt er gaaet op for Befolkningens Bevidsthed, hvilke Næringskilder der specielt egner sig til Udnyttelse i nærværende Amt, og hvorledes de bør udnyttes. Denne Udvikling er særlig fremtrædende i to Bevægelser. For det første har paa Jordbrugets Omraade Agerbruget maattet vige for Fædriften, der stadig vinder Terræn. Kvægavl drives igjen væsentlig for Meieridriftens Skyld. Smørproduktionen har nu antaget Dimensioner, som for faa Aar tilbage knapt vilde være tænkelige. Denne Næringsgren er stærkt paa Veie til efterhaanden at omdanne den deri interesserede Befolknings Levesæt og økonomiske Kaar, idet Gaardbrugerne, der afhænder sin Melk til Meierierne, nu har en ganske anden og rigeligere Tilgang paa Kontanter end tidligere. Der er af Fogderne opkastet Spørgsmaal om, hvorvidt dette Forhold kan siges at være til Gavn for Distrikterne, idet det anføres, at Bønderne ved den aabnede Udsigt til Kontanter

fristes til at kjøbe forskjellige Ting baade af Klæder og Levnetsmidler, som de ellers selv vilde være henvist til at producere, ligesom Handelsgjælden i det hele truer med at øges som Følge af, at Krediten søges udnyttet i høiere Grad, end de ved Melkeomsætningen tilveiebragte Pengemidler skulde retfærdiggjøre. Der er ganske vist et ikke ringe faktisk Grundlag for denne Betragtning; men jeg mener, at det heller ikke maa glemmes, at det er Adgangen til Kontanter, som har sat Gaardbrugerne istand til i saadan Grad, som det i Femaaret har været Tilfældet, at skaffe sig moderne, tidsbesparende Jordbrugsredskaber samt i det hele taget til at udnytte Jorden paa den hensigtsmæssigste og mest regningsvarende Maade. Den som Følge af Meieridriften øgede Pengeomsætning i Landdistrikterne anser jeg derfor væsentlig som et Gode, idet det neppe for Tiden som Regel kan siges, at andre Hjæpekilder derved lades nænsset, eller at Krediten udnyttes utilbørlig.

Den anden i Amtets økonomiske Udvikling mærkbare Bevægelse dannes af den tidligere nævnte successive Overgang af Jordbrugs- og Fiskerinæringen paa særskilte Hænder (se hvad herom er anført under Afdeling 1 og 4), idet en Kombination af disse Bedrifter efter de i de senere Aar vundne Erfaringer stadig vanskeligere og mindre regningssvarende har ladet sig praktisere. Dette Forhold er særlig fremtrædende i Søndmør Fogderi, hvor derfor saavel Jordbrug som Fiskeri er bragt til et høiere Trin end i de øvrige Distrikter. Søndmørs Befolkning udmærker sig i det hele ved Driftighed, Foretagsomhed og økonomisk Sans, Egenskaber, der har bragt denne Del af Amtet længere frem i Velstand og materielt Velvære end Romsdal og Nordmør, uagtet vistnok ogsaa her er gjort Fremskridt, som tyder paa Udviklingsdygtighed hos Befolkningen og ialfald giver Løfter for Fremtiden.

Amtets moralske Niveau kan neppe karakteriseres som afgjort høiere eller lavere end i Femaaret 1891—1895. Ædrueligheden maa dog siges at være i Fremgang og støttes baade ved Afholdsbevægelsen, der inden Amtet er af megen Betydning, og ved Ungdomsforeningernes Arbeide. Foreningslivet er i det hele Gjenstand for en glædelig Udvikling, der berettiger til de bedste Forhaabninger om en successiv Udvidelse af Befolkningens saavel aandelige som moralske Horizont. Ungdommen er videbegjærlig og udvikler megen Energi for at skaffe sig Kundskaber.

Sædelighedstilstanden har muligens bedret sig noget og staar ialfald ikke lavere end i de fleste andre Amter. Dog maa det siges, at der paa dette Omraade mangler meget i Ansvarsfølelse og moralsk Opfatning.

Den almindelige Oplysning staar i nærværende Amt gennemgaaende høit. Befolkningen er som Regel i Besiddelse af ikke faa Kundskaber, om det end ofte er tvivlsomt, om den erhvervede Kundskab kan betegnes som den i produktiv Henseende nyttigste.

B. Byerne.

Ved hosfølgende Indberetninger fra Magistraterne i Aalesund, Molde og Kristiansund har jeg intet væsentligt at bemærke.

Romsdals Amt, 28 Oktober 1902.

P. Arctander,
bem.

Beretning

om Kjøbstaden Aalesunds økonomiske Tilstand
i Femaaret 1896—1900.

1. Handel.

For efternævnte Artikler har Importen i Femaaret udgjort:

A a r .	Salt.	Brænde- vin.	Vin.	Kaffe.	Sukker.	Kul.	Uld- varer.	Sirup.	Tobaks- blade.
	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.
1896	60 749	4 867	22 838	12 980	27 058	142 341	16 442	135 799	-
1897	150 508	4 963	30 728	27 025	120 516	166 178	13 394	75 207	2 794
1898	124 237	7 250	22 553	110 731	184 346	170 880	15 085	81 559	6 781
1899	109 946	6 670	23 005	45 729	113 211	191 990	20 703	114 115	10 958
1900	91 122	6 681	19 642	4 736	93 072	235 276	20 122	22 998	6 290

For efternævnte Artikler har Exporten i Femaaret udgjort:

A a r .	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran:		Rogn.	Sild.	Fersk Fisk.	Fiske- guano.	Bottle- noseolie.
			Medicin-	anden.					
	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.	Hl.	Kg.	Kg.	Hl.
1896	6 450 000	5 700	4 387	4 030	4 200	21 880	712 757	1 505 400	-
1897	9 121 864	8 035	8 720	2 306	3 674	62 540	687 588	1 228 110	847
1898	7 804 158	-	6 495	1 220	5 460	98 588	955 391	1 340 060	3 243
1899	6 791 011	9 700	10 635	1 119	5 869	27 575	494 990	995 000	2 582
1900	8 285 581	3 063	10 379	991	2 203	56 293	470 734	984 900	1 948

Som ovenstaaende Statistik udviser, er af Importartiklerne sammenlignet med det foregaaende Femaar Brændevin, Vin og Stenkul betydelig steget. Hvad Brændevin og Vin angaar, tør den forøgede Import være at tilskrive Brændevins-samlagets Nedstemning. Kulimportens stærke Stigning har sin Grund foruden i Folkemængdens Stigning i Dampskibsflaadens og Fabrikanlæggenes Forøgelse i Antal. Hvad Sukker, Sirup og Kaffe angaar, sees Importen at have varieret meget stærkt; den stærke Aftagen i 1899 og 1900 skyldes et Par Huses Stansning, der i nogle Aar drev en forceret Import.

Efter Oprettelse af et Par Tobaksfabriker i Femaaret er Import af Tobaksblade begyndt.

Exporten af Klipfisk har holdt sig omtrent paa Høide med det foregaaende Femaar.

Tranexporten er noksaa stærkt stigende for Aalesunds Vedkommende, ligesom ogsaa Ferskfiskexporten er i betydelig Vækst mod tidligere. Exporten af Fiskeguano har holdt sig omkring 1 Million Kg.

Som Følge af det i 1897 paabegyndte Drivgarnsfiske efter Storsild, som senere har fortsat sig hvert Aar, sees Sildeexporten fra Aalesund at være steget betydelig sammenlignet med forrige Femaar.

En ny Exportvare er Bottlenoseolie.

At Klipfiskexporten ikke er bleven større, skyldes det fremdeles mindre gode Udbytte af Vintertorskfisken paa Søndmør.

Udbyttet af Handelen har været vekslende, men maa i det hele taget i Femaaret ansees for at have været tilfredsstillende, omendskjønt Mangelen paa tidsmæssige Kommunikationer, særlig Jernbaneforbindelse med Østlandet, Kristiania og Sverige, af Handelsstanden anføres og beklages som en Hemsko paa Udviklingen af Ferskfiskhandelen, der føles saameget mere, som det overveiende Flertal af Ferskfiskhandlerne selv er Redere af Fiskedampskibe og Fartøier og som saadanne direkte interesserede i, at Fangsten udbringes til det mest mulige.

Der meddeltes i 1896 29 Handelsborgerskaber og Handelsrettigheder, i 1897 27, i 1898 30, i 1899 21 og i 1900 28. Der opsagdes eller udslettedes i 1896 2, i 1897 9, i 1898 4, i 1899 3 og i 1900 1 Borgerskab.

2. Fiskeri.

Aalesunds Fiskerflaadens Overgang fra Storskøiter og aabne Baade til Smaaskøiter, dækkede Baade og Dampskibe har i Femaaret været fortsat. Aabne Fiskebaade for Havfiske findes ikke længere her i Byen. Storskøiterne dels afhændes og dels forsynes med Dampmaskine.

Aalesundsfiskerne har ganske ophørt at drive Makrelfiske ved Haugesundskysten, idet dette Fiske ikke i Længden fandtes regningssvarende for Aalesunds-fiskerne. Istedet derfor er Fiskerflaaden nu Høsten og Vinteren fremover optaget siden 1897 med Storsildfiske med Drivgarn, hvorom mere nedenfor.

Bortset fra det fornødne Melleumrum mellem de forskellige Fiskerier, der benyttes til Oppudsning af Fartøier og Udrustning med Redskaber, kan nu Aalesunds Fiskere siges at være beskjæftiget som Fiskere hele Aaret rundt og

drive sit Fiskeri som Profession. Det maa antages at være fra denne Omstændighed, at Aalesundsfiskernes overlegne Dygtighed i sin Bedrift maa hidledes. Han beror udelukkende af denne Bedrift og føler sig uafhængig og selvhjulpnen ved den, uden at behøve at søge Hjælp i Bierhverv, idet Uheld i det ene Fiske opveies ved Held i et andet.

Efter Opgave fra Aalesunds Ligningskommission er den gennemsnitlige Indtægt for Dampskibsfiskere Kr. 1 000, Kr. 1 150 og Kr. 1 200, for Skøite- og Baadfiskere Kr. 700, Kr. 800 og Kr. 850.

Nedenfor hidsættes en Statistik over de Fiskerier, som det har været muligt at give Statistik over:

I. Vintertorskfisket.

Aar.	Dampskibe.	Skøiter.	Garnbaade.	Linebaade.	Besætning.		Rogn.	Medicintran.
					Mand.	Stkr.		
1896	7	140	-	30	1 574	987 711	778	377
1897	9	136	-	20	1 483	1 920 000	1 740	925
1898	11	147	-	9	1 502	1 617 000	3 210	1 531
1899	18	143	6	5	1 535	327 200	740	470
1900	16	139	-	20	1 365	918 000	1 215	1 152
I Femaaret	61	705	6	84	7 459	5 769 911	7 683	4 455
Gjennemsnit pr. Aar	12	141	1	16	1 492	1 153 982	1 536	891

II. Bottlenosefangst.

Aar.	Antal Expeditioner.	Antal Fisk.	Olie i Ton.
1896	5	219	208
1897	6	196	171
1898	6	148	140
1899	7	230	218
1900	9	215	206
I Femaaret	33	1 008	943
Gjennemsnit	6	204	188

III. Sommerbankfisket.

Aar.	Længe.	Blaalænge.	Brosme.	Sommer- torsk.	Sei.	Hyse.	Kveite.	
						Kg.	Kg.	
1896.....	784 600	Ikke sær- skilt op- givet.	860 500	35 500	Ikke op- givet.	24 600	563 600	
1897.....	360 700		509 100	12 600		163 700	1 018 300	
1898.....	517 400		97 500	911 600		14 100	Ikke op- givet.	1 241 600
1899.....	418 700		39 900	647 000		13 300		925 500
1900.....	583 400		36 100	657 400		13 700		72 700
I Femaaret	2 664 800	173 500	3 585 600	89 200	72 700	340 000	4 685 400	
Gjennemsnit	532 960	57 830	717 120	17 840	72 700	113 300	937 080	

Statistiken over Torskefiskeriet er optaget gennem Opsynsbetjentene; om Bottlenosefisket har en af Rederne givet mig Meddelelse. De Kjøbmænd, der køber Sommerfisk, har velvillig givet mig Opgaver angaaende sine indkjøbte Kvanta.

Angaaende Sildefisket, specielt Storsildfisket, forefindes ingen speciel Statistik for Aalesund. Den af Opsynet optagne Statistik opgiver for Romsdals Amts Vedkommende Kvantumet i to Summer, nordenor og sendenor Buddybet. Antagelig vil ca. $\frac{2}{3}$ af Kvantumet mellem Stat og Buddybet tilnærmelsesvis give de i Aalesund omsatte Partier og maa jeg forsaavidt henvise til den officielle Statistik for Femaaret.

I 1898 sendte Aalesunds og Søndmørs Fiskere en Deputation til Storthing og Regjering.

Denne Deputation opgav den Kapital, som da var nedlagt i Aalesunds Fiskeribedrift, saaledes:

1. 164 dækkede Fartøier, inkl. 12 Dampskibe.	Kr.	1 025 350.00
2. 18 aabne Baade	-	14 400.00
3. Udrustning til Vinterfisket	-	112 500.00
4. Do. til Sommerfisket	-	100 000.00
5. Dampskibenes Udrustning	-	60 000.00
6. Drivgarnsudrustning til Fiskerflaaden	-	213 400.00
	Kr.	1 525 650.00

I Løbet af Femaaret har Fiskeribedriften at opvise et Opsving, der vil sætte Mærke saavel i Søndmørs som Aalesunds Udvikling.

Hermed sigtes til Drivgarnsfiskeriet efter Sild langs Romsdals Amts Kyster. Dette Fiskeri tog sin Begyndelse for Aalesunds og Søndmørs Vedkommende i 1897, da Aalesundsfiskerne Elias Aakre, Britanus Berentsen og Joakim Brusdal med Statsbidrag til Udrustningen foretog Forsøg med Drivgarn efter Sild udenfor Kysten. Der har været tvistet, om disse var de første, der benyttede Drivgarn, men hvordan det end maa forholde sig hermed, kan det ialfald fastslaaes, at det var de nævnte Fiskeres praktiske Forsøg, der førte til, at hele Aalesund og Søndmørs Fiskerflaade, saasomt de første Forsøg lykkedes, med en storartet Fart forsynede sig med Drivgarnsudrustning, og har dette Fiske siden den Tid været drevet aarvist med rigt Udbytte. Fisket har strakt sig fra Høsten og helt udover Januar og Februar Maaned, saa at Vintertorskfisket i Januar har været trængt tilside af det fordelagtigere Sildfiske. Torskfisket har derfor først fra Marts Maaned af og kun i denne Maaned været drevet med fuld Kraft. Ved Drivgarnssildfisket er en betydelig Indtægtskilde aabnet for Byen, dens Fiskere, Handelsmænd og Arbeidere. Ogsaa Bottlenosefangsten synes at udvikle sig til en indtægtsbringende Bedrift for Byen, og tiltager Expeditionernes Antal aarligaars.

Det vil efter det nu meddelte fremgaa, at det ikke mangler den Aalesundske Fisker paa Energi og Driftighed. Hele Aaret er han beskæftiget med at tilgodegjøre sig Havets Rigdomme og store er de Kapitaler, som anvendes til Bedriften. Imidlertid har ogsaa Fiskerne aabne Øine for Savnet af tidsmæssige Kommunikationer. Et større Fiskermøde i Aalesund, der sendte den ovenfor nævnte Deputation til Statsmagterne, vedtog blandt andet følgende Udtalelse:

«Distriktets Hovednæringsvei, Fiskeribedriften, kræver med stigende Styrke en Jernbaneforbindelse for Romsdals Amt med Hovedstaden, Østlandet og Landets Jernbanenet forøvrigt. Distriktets Fiskerbefolkning har Krav paa gennem Jernbanekommunikation at aabnes Markeder for sine Fiskeprodukter inden Fædrelandet og dette saameget mere, som Fiskerbefolkningen maa taale, at der lægges Toldbyrder paa Livsfor nødheder og Fiskernes Redskaber til Fordel for andre Klasser af Landets Befolkning. Det er utvivlsomt, at store Markeder vil aabnes saavel for fersk som for tørret og saltet Fisk og Sild, naar man gennem en hensigtsmæssig Jernbanelinie aabnes let og hurtig Fremkomst til Kristians og Hede-markens Amters brede Bygder samt til Hovedstaden og omgivende Landdistrikter og Sverige».

Dette Søndmørsfiskernes Krav er nu støttet af alle Fiskeriautoriteter, Norges Fiskeristyre, Fiskeriinspektør Wallem og Opsynschefen ved Sildefiskerierne, Buvig, alle har de fremhævet, at Fiskeribedriften her har billigt Krav paa Jernbaneforbindelse for derved at udvide Markedet og skaffe Varen op i Pris.

Aalesunds Fiskerforening bestaar fremdeles med mellem 150—200 Medlemmer. Den har opført et større Ishus for ca. Kr. 19 000.00 med Eiendomsgrund; hertil erholdt den Laan af Havfiskefondet, stort Kr. 10 000.00. Hensigten er i dette Ishus stadig at holde Lager af Is til Fiskernes Brug for derved at virke til, at Fisker lægges i Is ombord, straks den er kommet ombord, hvilket er af meget stor Betydning for Ferskfiskhandelens Udvikling. I Ishuset

skal dernæst ogsaa Agnsilden konserveres. Foreningen har ogsaa indkjøbt en Bygning i Byen for Kr. 25 000.00 til «Fiskerhjem». Her søges beredt Fiskerne, især de fremmede, et tiltrækkende Opholdssted i Land. Virksomheden her forestaaes af Sjømænds og Fiskeres kristelige Forening i Aalesund.

3. Skibsfart.

Skibsfarten er fremdeles af uvæsentlig Betydning, naar undtages den lokale Trafik, der besørjes af Søndmørs Dampskibsselskabs 6 Dampskibe, der bl. a. ogsaa underholder to ugentlige Ruter paa Bergen, samt Nordre Søndmør Dampskibsselskabs Skib.

Ifølge Opgave fra Toldvæsenet var her 1900 hjemmehørende 22 Dampskibe, drægtige tilsammen 1 331 Ton, og 196 Seilskibe, drægtige tilsammen 5 773 Ton. Størstedelen af disse repræsenterer Byens Fiskerflaade.

4. Skibsbyggeri.

Fiskerflaadens Udvikling og Fiskedampskibenes stadig voksende Antal har bevirket, at Ljaaaens Skibsværft, der i 1900 gennemsnitlig beskjæftigede 28 Mand paa Værftet og i Smedjen, har udviklet sin Virksomhed betydeligt, idet der i 1898 paa Værftet blev sat i Virksomhed en Patentslip for Landhaling af Skibe indtil 140 Fods Længde ved Kjølen samt et mindre Reparationsværksted; der benyttes til Drivkraft 2 Dampkedler paa henholdsvis 12 og 6 Hestes Kraft.

Aalesunds mekaniske Værksted oprettedes 1900 med en Aktiekapital af Kr. 109 000.00 for Drift af mekanisk Værksted, Jernstøberi og Patentslip. Det beskjæftigede 55 Mand og har Dampmaskine med 23 Hestekræfter i Virksomhed.

Hermed vil det være vundet for Byen, at alle Reparationer af Dampskibflaaden og Fartøierne kan udføres her paa Stedet, hvilket alene ved den Tid, som derved vil indvindes, vil medføre stor Fordel for Rederierne, foruden at Arbejdspengene vil komme Stedet tilgode.

5. Fabrikdrift.

Foruden at de i forrige Beretning nævnte Fabrikvirksomheder har været fortsatte, er der desuden i Femaaret tilkommet flere nye Virksomheder ved Siden af de under Nr. 4 nævnte. Specielt startedes i Slutningen af Femaaret under de opadgaende Tider adskillige Virksomheder:

1. Aktieselskabet Aalesunds Garveri, oprettet 1898 med en Aktiekapital af Kr. 10 000.00. Har Aaret 1900 omsat Varer af eget Fabrikat for Kr. 32 229.34 og beskjæftigede 14 Arbeidere.

2. Interessentskabet Aalesund Preserving Co. limit., oprettet 1899 med Kapital Kr. 48 000.00. Produktionens Størrelse i 1900 var ca. 300 000 Box. Fabriken beskjæftigede 80 Kvinder og 20 Mand. Drivkraften er en Dampmaskine paa 32 Hestekræfter med eget elektrisk Lysanlæg.

3. Aktieselskabet Nordpol, Hermetikfabrik, oprettet 1899 med Aktiekapital Kr. 30 000.00. Aar 1900 var Produktionen 167 000 Box, idet dog Driften først begyndte i Februar og i de første 4 Maaneder kun gik med $\frac{1}{3}$ Produktion af, hvad Fabriken efter Udvidelse kan præstere. Drivkraften er Dampkedel og Maskine med henholdsvis 35 og 25 effektive Hestekræfter. 50 Arbeidere og Arbeidersker.

4. Aalesunds Dunkefabrik, Aktieselskab, oprettet 1900 med Kapital Kr. 20 000.00. Drivkraft Dampkedel og Maskine for resp. 40 og 30 effektive Hestekræfter. 14 Arbeidere. Formaalet er Forarbejdelse af Smørdunke til Meieri- og Margarinbrug.

5. Aalesunds Olielædefabrik, Interessentskab, med Kapital Kr. 20 000.00. Beskæftigede 1900 7 Kvinder og 3 Mand. Drivkraft Elektricitet af $\frac{1}{2}$ Hestekraft. Produktionens Omfang 1900 ca. Kr. 36 000.00.

6. Aspøens Tobaksfabrik, Interessentskab, oprettet 1899 med Kapital Kr. 6 000.00.

7. Aalesunds Bygnings- og Trævareforretning, Interessentskab, med begrænset Ansvar af indtil Kr. 4 000.00. Oprettet 1898. Drivkraften er Elektricitet.

8. Rauma og Møre Slagterforretning til Slagteridrift, Fabrikation af Pølser, Export og Detailhandel, oprettet 1900 af Aktionærer i Landdistriktet blandt Gaardbrugere, der har Leverancepligt. Aktiekapital Kr. 14 000.00.

Slagteriet beskæftigede gennemsnitlig 8 Personer og Forretningen forøvrigt 7 Personer. Drivkraften er Dampkedel og Maskine paa 4 Hestekræfter.

I Tiden fra 1 Februar—31 December 1900 modtog Forretningen

487 levende og 135 slagtede	Svin,	ialt 622
129 — — 2 —	Okser,	« 131
515 — — 43 —	Kjør,	« 558
71 — — 29 —	Gjødkalve,	« 100
34 — — 945 —	Spædkalve,	« 979
9 — — 150 —	Gjeder,	« 159
29 — — 3 —	Heste,	« 32

Ialt 2 581 Dyr.

9. Aktieselskabet Spilkevigs Snøre-, Not- og Garnfabrik i Borgund med Forretningskontor i Aalesund. Aktiekapital Kr. 100 000.00.

10. Aktieselskabet de forenede Teglværker. Teglværksdrift paa Aure f Søkkelven paa Søndmør og paa Nes i Romsdalen. Oprettet i 1899 med Kontor i Aalesund. Aktiekapital Kr. 150 000.00.

Nergaards Elektricitetsværk har i 1900 til Belysning af Byens Gader og Havnen leveret Strøm til 50 Stkr. 32 Nl. Glødelamper og 14 Stkr. 5 Ampères Buelamper. Til Byens Skoler har det leveret Strøm til 190 Stkr. 16 Nl. Glødelamper. Endelig har det til Belysning hos Private leveret Strøm til 1 174 Stkr. 16 Nl. Glødelamper og 30 Stkr. $4\frac{1}{2}$ Ampères Buelamper. Fra 1900 har det

ogsaa leveret Strøm til Drivkraft, nemlig 28 eff. Hestekræfter til den ovenfor nævnte Trævarefabrik og Olieklædefabrik, til Bogtrykkere og Slagtere m. fl.

6. Haandværksdrift.

Den stærke Byggevirksomhed, som stadig nødvendiggjøres ved Befolkningens stærke Forøgelse, har givet jevnlig Beskjæftigelse for Haandværkere i Bygningsbranchen og dermed forbundne Haandværk, som Murer- og Malerhaandværket. Konkurrencen bevirker, at Mestrenes Fortjeneste ikke bliver tilfredsstillende, idet Arbejdslønningerne samtidig har været stærkt stigende. Den økonomiske Stilling inden Haandværksstanden maa dog siges i det hele at være ganske god.

Svendenes Lønninger har varieret mellem Kr. 4.00 for Malersvende ned til Kr. 2.70 for Bagersvende, og har saaledes været høiere end forrige Femaar.

I Femaaret er meddelt 75 nye Haandværksborgerskaber, medens 27 ældre er udgaaede eller opsagte.

Haandværkerforeningen, der i forrige Femaar førte en hensygnende Tilværelse og kun tællede ca. 20 Medlemmer, er i Femaaret vaagnet til nyt Liv og havde ved Udgangen af 1900 62 Medlemmer.

Haandværkssvendenes Forening har fortsat sin Virksomhed og havde ved Udgangen af 1900 90 Medlemmer og et Bibliothek paa 320 Bind.

7. Jordbruget drives kun af nogle faa Brug inden Byens Grænser, der antages at drives med god Fordel.

8. Kommunale Foranstaltninger.

Oparbejdelse af Gader. I 1896 oparbejdedes ca. 100 l. m., i 1897 330 l. m., i 1898 200 l. m., i 1899 160 l. m. og i 1900 360 l. m., hvilket i Femaaret tilsammen udgjør 1 150 løbende Meter.

Oparbejdelse af Kloaker. I 1896 blev oparbejdet ca. 300 l. m., i 1897 ca. 530 l. m., i 1898 ca. 315 l. m., i 1899 ca. 55 l. m. og i 1900 ca. 155 l. m., tilsammen i Femaaret 1 355 løbende Meter.

Vandværkets Udvidelse. I Femaaret er der ikke lagt nogen ny «Hovedledning» i Ordets egentlige Forstand, derimod har Byens Rørnet nedenfor «Hovedledningen» faaet saadan Udvidelse:

Aar.	Rørledning.	Brandkummer.	Stopventiler.
	l. m.	Stkr.	Stkr.
1896	235	1	6
1897	856	6	4
1898	-	-	1
1899	386	5	6
1900	120	2	2
I Femaaret	1 597	14	19

Byens samlede Rørnet udgjorde ved Udgangen af 1900:

1 752 m.	152 mm.	Rørledning	
833	- 127	«	—
2 532	- 102	«	—

Tilsammen 5 117 l. m. Rørledning med 63 Brandkummer (Brandventiler) og 48 Stkr. Stopventiler.

De samlede Vandindtags Antal er ved Udgangen af Femaaret 500, hvoraf 145 nye i Femaaret.

Brandvæsenet har i Femaaret været adskillig forbedret; Telegrafen er udvidet til 17 Signalkasser; Opringningsklokker er indlagt hos de faste Mandskaber. Der er anskaffet 3 Heste, der er opstaldede saaledes, at de kan gjøre Tjeneste i Brandtilfælde; der er anskaffet mekaniske Sæletøier, en Slangevogn, en Stigevogn for Hest med fuldt Tilbehør, en Kommandovogn, 3 nye Heisestiger og et Springsæil.

Kirkevæsenet. I 1899 overgik Præsternes og Kirkesangerens Lønninger helt til Bykassen, hvorved Kirkevæsenets Budget forhøiedes med ca. Kr. 7 000.00.

Byen feirede den 15 April 1898 sit Femtiarsjubilæum som Kjøbstad. Samtidig fik Byen sit Vaaben efter Udkast af Maleren A. Bloch, approberet ved kgl. Res. af 1 April 1898.

9. Den almindelige økonomiske Tilstand.

Aalesunds Folkemængde udgjorde efter de kommunale Skattemandtal, optaget pr. 30 September:

1896	9 518
1897	9 802
1898	10 192
1899	10 648
1900	11 050

samt efter den almindelige Folketælling den 1 December 1900: 11 768 mod i 1890: 8 406. Førøgelsen i Tiaaret udgjør altsaa 3 362.

Byens antagne Formue, Indtægt, Skat samt Skatøre stiller sig i Femaaret saaledes:

Aar.	Formue.	Indtægt.	Skattebeløb.	Skatøre.
	Kr.	Kr.	Kr.	
1896	7 307 400	2 694 340	138 808	11.5 / 1.65
1897	7 378 500	2 171 532	146 418	12.0 / 1.71
1898	7 199 300	2 907 656	158 263	12.3 / 1.76
1899	7 580 000	2 996 386	168 390	12.8 / 1.83
1900	7 988 000	3 165 126	175 859	12.3 / 1.76

Byens Indtægts- og Udgiftsbudget stiller sig saaledes:

A a r .	Indtægtsbudget.	Udgiftsbudget.
	Kr.	Kr.
1896	43 494.60	190 699.43
1897	42 910.00	192 623.16
1898	41 744.00	203 209.31
1899	45 777.00	209 330.78
1900	49 971.00	211 471.00

Fattigvæsenets Budget var i 1896 Kr. 52 475.00 og i 1900 Kr. 53 000.00.

Af nye Bygninger opførtes følgende Antal:

A a r .	Vaanings- huse.	Pakhuse.	Fabrik- og Værksted- bygninger.	Udhuse og Material- skur.	Sum.	Paabyg- ninger og Hovedrepa- rationer.
1896.....	22	1	1	4	28	15
1897.....	10	3	1	7	21	13
1898.....	13	2	2	3	20	17
1899.....	19	1	7	5	32	4
1900.....	20	-	5	3	28	6
Tilsammen	84	7	16	22	129	55

Den samlede Forsikringssum af de i den almindelige Brand-forsikringsindretning forsikrede Bygninger udgjorde:

A a r .	Forsikringssum.
	Kr.
1896	7 870 630
1897	8 249 450
1898	8 554 380
1899	8 941 100
1900	9 778 160

Efter den herfra indsendte Statistik udgjorde i Femaaret, sammenlignet med forrige Femaar:

	1896—1900.		1891—1895.	
	Antal.	Beløb.	Antal.	Beløb.
		Kr.		Kr.
Afhændede faste Eiendomme.....	344	2 019 278.00	225	996 171.00
Thinglæste Panteheftelser.....	700	3 176 412.00	579	2 179 802.00
Aflæste Panteheftelser.....	409	1 724 645.00	287	1 168 507.00
Tvangsauktioner over fast Gods med Salg.....	16	90 255.00	25	205 723.00
Tvangsauktioner over Løsøre med Salg	52	37 235.00	70	77 220.97
Exekutioner for Gjæld.....	172	95 097.76	203	93 522.63
Udpantninger, afholdte af Kæmmeren..	1 936	132 220.64	561	37 328.78
— — — Byfogden...	1 332	53 645.48	2 984	183 493.77
Ialt Udpantninger.....	3 268	185 866.12	3 545	220 822.55
Deraf for Skatter og kommunale Afgifter	2 656	156 497.31	3 016	186 242.08

Den ovenfor meddelte Statistik skulde nærmest give som Resultat, at Byen er i meget stærk Udvikling; Folkemængden er betydelig forøget, medens samtidig Fattigbudgettet ikke er vokset. Grunden hertil maa søges i Fiskeriernes Udvikling; disse drives nemlig af den store Fiskerflaade Aaret rundt, og der er derfor til enhver Tid let Adgang for Dagarbeidere til at erholde Beskæftigelse med Fiskens Behandling, Forædling og Skibning, samtidig som Fiskernes Indtægter er jævnt gode, ligesom Byggevirksomheden og de kommunale Arbejder giver den talrige Arbejdskraft af Stenarbeidere, Bygningssnedkere og Malere og Murere god Anledning til Beskæftigelse. Nogen Arbejdsløshed har der saaledes ikke i Femaarsperioden kunnet paavises.

Antallet af Tvangsauktioner, Exekutioner og Udpantninger i Femaaret er ikke tiltaget, men heller noget aftaget.

Skatøret er steget med 0.8 Øre, hvilket nærmest hidrører fra Skolebudgettets Stigning samt at Præsternes Lønninger er overført paa Skatteyderne, hvorhos de fleste kommunale Bestillingsmænds Lønninger i 1900 blev adskillig forhøjet.

Henseet til, at man her i Kommunen endnu ikke har indført fast Eiendoms-skat, og sammenlignet med Skattebyrderne i Landets øvrige Byer, er ikke Aalesund af de værst stillede, skjønt 12.3 Øre visselig i og for sig seet er mere end nok.

10. Forskjelligt.

Aalesunds og Omegns Aktietelefon-samlag forøgede i Løbet af Femaaret sit Abonnentantal til 252. I Femaarets Løb er Byen gennem en Række Røgstelefonstationer kommet i Forbindelse med en Række Søndmørsbygger

og Fiskevær, hvilket er af stor Betydning for Byens Kommunikation med dens Opland. Samtalernes Antal i 1900 var 475 537.

Aalesunds Arbejderforening talte ved Udgangen af 1900 315 Medlemmer, hvoraf 28 passive. Foreningens Formue udgjorde samme Tid Kr. 35 857.77 mod Kr. 27 597.00 i 1895. I Femaaret er udbetalt i Sygebidrag Kr. 2 088, i Begravelsesbidrag Kr. 1 500 og af Hjælpekassen (til Medlemmer, der ved Sygdom eller Alderdom er blevet arbeidsudygtige for stedse) Kr. 1 442.00. Hjælpekassens Formue var 31 December 1900 Kr. 5 466.14.

Aalesunds Handelsforening havde ved Udgangen af 1900 39 Medlemmer.

Aalesunds Skipperforening havde til samme Tid 57 Medlemmer.

Aalesunds og Moldes gjensidige Skibsassuranceforening har i Femaaret havt en løbende Risiko af ca. Kr. 640 000.00, hvilket er noget mindre end forrige Femaar, idet den tiltagende Udrustning af Fiskedampskibe har bevirket nogen Aftagen af Fiskeskoiternes Antal; Dampskibe optages nemlig ikke i dette Selskab. Reservefondet er fremdeles Kr. 40 000.00.

Aalesunds Folkeskoles Elevantal var

i 1896:	724	Gutter	og	693	Piger,	tilsammen	1 417
- 1900:	786	—	-	761	—	—	1 547

Folkeskolens Udgiftsbudget var i 1896 Kr. 43 367.50 og i 1900 Kr. 53 829.57.

Folkeskolen havde i 1896: 4 Lærere og 6 Lærerinder af høiere Lønningsgruppe foruden 2 Timelærerinder og 1 Gymnastiklærer, tilsammen 31. I 1900 havde Skolen 4 Lærere og 7 Lærerinder af høiere Lønningsgruppe og 9 Lærere og 13 Lærerinder af lavere Lønningsgruppe samt 3 Timelærerinder, tilsammen 36. I 1897 oprettedes Skolekøkken med frivillig Undervisning.

Aalesunds offentlige Almenskole havde i Skoleaaret 1899—1900 et Elevantal i Middelskolen af 49 Gutter og 49 Piger og i Gymnasiet af 15 Gutter og 3 Piger.

Skolens Bibliothek ved Udgangen af 1900 havde 2 257 Bind. Antallet af Lærere og Lærerinder var 12.

Aalesunds Kreditbank havde i 1900 en kontant Omsætning af vel 15½ Million Kroner (mod 9 Mill. i 1895); Banken diskonterede i Aarets Løb vel 5½ Million Kroner (mod Kr. 2 700 000 i 1895). Ved Aarets Udgang inde stod paa Kassafolio Kr. 309 580.23 (i 1895 Kr. 130 000) og paa Sparebankvilkaar Kr. 2 327 976.96 (i 1895 Kr. 1 727 000). Bankens Nettoudbytte udgjorde Kr. 58 363.81. Til Aktionærerne uddeltes 10 Pct. Udbytte. Reservefondet udgjorde Kr. 305 800 og Delkrederefondet Kr. 64 626.45.

Aalesunds Landmandsbank havde i 1900 en kontant Omsætning af ca. 12 Millioner Kroner (mod 5½ Mill. i 1895); Banken diskonterede i

Aarets Løb ca. $4\frac{1}{2}$ Million Kroner (mod Kr. 2 300 000 i 1895). Ved Aarets Udgang indestod paa Kassafolio Kr. 92 588.66 (i 1895 Kr. 24 850) og paa Sparebankvilkaar Kr. 1 714 661.87 (i 1895 Kr. 595 000). Bankens Netto-udbytte udgjorde Kr. 43 744.59. Til Aktionærerne uddeltes 5 Pct. Udbytte. Delkrederefondet udgjorde Kr. 50 000.

Aalesunds Brændevinssamlag blev i 1895 nedstemt, og blev ikke paany opstemt ved ny Afstemning i 1900.

Aalesunds Magistrat, 19 Juni 1902.

Anton J. Rønneberg.

Beretning

om Kjøbstaden Moldes økonomiske Tilstand i Femaaret 1896—1900.

---

1. Handel. Handelsvirksomheden paa Stedet staar omtrent paa samme Standpunkt som i forrige Femaar. Dog synes Rørelsen i de sidste 5 Aar at have været noget livligere, idet de omliggende Landdistrikter noget mere har begyndt at forsyne sig med Varer i Molde, og enkelte Kjøbmænd har endog flere Kunder i fjernere Egne af Landet. En væsentlig Grund hertil er formentlig at søge i den Omstændighed, at der i Femaaret er oprettet faste aarlige Heste- og Kreaturmarkeder i Forbindelse med Udstilling, hvortil der strømmer en Mængde Mennesker til Byen, ikke alene fra Romsdals Amt, men ogsaa fra andre Landsdele, og Anledningen benyttes da samtidig til Indkjøb af Varer. Derhos har Turisttrafikken gennemgaaende været meget stor. Flere af Byens Handlende driver væsentlig sine Forretninger med Turister, og et Par Handlende har sine Forretninger aabne kun i Turisttiden.

Fiskeribedriften, der tidligere var en af Byens Hovednæringer, er ogsaa i dette Femaar gaaet yderligere tilbage, saaat Exporten af Klipfisk og Tørfisk ved Femaarets Slutning var aldeles ophørt. Der har været begyndt paa Export af Fisk og Sild i iset Tilstand; men dette har hidtil kun været at betragte som Forsøg. Den i forrige Femaar paabegyndte Export af Smør har derimod vist sig heldig, og denne Export har i Femaaret gaaet stærkt fremad, saa at Smør nu vistnok maa regnes for Byens vigtigste Exportartikel. Det tilvirkes i de omliggende Landdistrikter og føres af Fjorddampskibene ind til Byen for at forsendes med Dampskib til England. Som Exportartikel maa endvidere nævnes Fiskeguano, der fabrikeres i en herværende Fabrik. Det exporterede Kvantum har været noget større end i det forrige Femaar. Endelig maa som ny Exportartikel i Femaaret nævnes Pindestole og andre Møbler fra en i Byens Nærhed opført Fabrik, der har Kontor og Lager i Byen. Bedriften er endnu ung, men synes at være i god Fremgang.

Ifølge Opgave fra Toldkammeret er i Femaaret udført:

A a r.	Smør.	Fiske- guano.	Sild.	Klipfisk.	Tørfisk.	Fisk og Sild i Is.	Rogn	Tran.	Møbler, værd	Andre Varer.
	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Kr.	
1896.....	83 400	401 000	1 577	30 130	-	-	-	39	-	—
1897.....	137 950	489 600	2 311	675	250	1 000	495	104	-	29 233 kg. Hø.
1898.....	164 500	520 000	627	-	-	-	-	17	-	—
1899.....	197 100	293 000	122	-	-	-	-	-	-	{ 250 kg. levende Aal. 1 500 Sneg. Æg.
1900.....	144 500	96 000	207	-	-	13 400	-	47	2 300	—

Der har i Femaaret været indført samme Slags Varer som tidligere, nemlig foruden Kolonial- og Manufakturvarer, Kul, Jern, Hamp, Malt, Vin og Brændevin, mest fra større indenlandske Byer, navnlig Kristiania og Bergen.

Ifølge Opgave fra Toldkammeret er i Femaaret indført:

A a r.	Uldtoier.	Malt.	Kul.	Brændevin paa Fustager.	Brændevin paa Flasker.	Vin paa Fustager.	Sukker.	Ost.
	Kg.	Kg.	Hl.	Kg.	L.	Kg.	Kg.	Kg.
1896.....	4 450	24 800	6 242	170	104	5 350	640	300
1897.....	5 865	20 273	21 243	1 290	102	4 990	770	539
1898.....	3 214	28 186	24 058	3 080	143	2 542	148	573
1899.....	3 905	28 317	22 250	3 285	133	5 768	2 479	897
1900.....	2 538	33 800	31 424	3 890	175	4 898	2 606	903

Byens Toldintrader har udgjort:

for Kalenderaaret 1896	Kr. 26 654.81
- — 1897	- 28 441.00
- — 1898	- 35 830.57
- — 1899	- 37 713.39
- — 1900	- 40 813.58

Ved Femaarets Udgang drev 71 Borgerskab som Handlende i Byen, deri iberegnet handelsberettigede Kvinder, hvoraf 17 havde forenet Handels- og Haandværksborgerskab. I Femaaret har 5 Firmaer gjort Konkurs. Molde Handelsforening, stiftet 1856, talte ved Femaarets Udgang 22 Medlemmer.

2. Fiskeri. Fra selve Byen foregaar intet Fiske af Betydning. Enkelte af Byens Indvaanere søger under de aarlige Torskefiskerier Beskjæftigelse i Romsdal og Søndmør.

3. Skibsfart. Byen eier ingen Skibe i oversøisk Fart. 1 Galeas og 1 Jagt, som i forrige Femaar var hjemmehørende her, er solgt. Varetransporten til og fra Byen foregaar som tidligere saagodtsom udelukkende ved de rute-gaaende Kystdampskibe og af 3 mindre Dampskibe, som er hjemmehørende her og anvendes i Lokalruterne paa de romsdalske Fjorde. Paa disse Lokaldampskibe er foruden Førerne employeret ialt 3 Styrmand, 3 Maskinister, 4 Fyrbødere og 6 Matroser. Lønnen pr. Maaned har i Femaaret været for Føreren Kr. 150, for Styrmand Kr. 80 à 90, for Maskinister Kr. 134, for Fyrbødere Kr. 60 à 70 og for Matroser Kr. 60.

4. Haandværksdriften har i Femaaret været mindre heldig stillet, paa Grund af den stadig tiltagende Konkurrence med Kjøbmænd, der indfører færdige Artikler til Salg. Endel Haandværkere, navnlig Smede, har dog en ikke ubetydelig Omsætning i Landdistrikterne, ligesom Bundtmagerne finder Afsætning paa det nærliggende Veblungsnes Marked.

Ved Femaarets Udgang udøvede 55 Personer Haandværksborgerskab. Gjennemsnitlig har Svindelønnen paa egen Kost pr. Dag udgjort: for Blikkenslagere og Rebslagere Kr. 2.80, for Bagere Kr. 2.60, for Smede, Farvere, Garvere, Slagtere, Malere, Bogtrykkere og Bogbindere Kr. 2.50, for Skræddere og Snedkere Kr. 2.30, for Skomagere og Bundtmagere Kr. 2.20 samt for Bødkere og Møllere Kr. 2.00.

Med Byens Folkeskole har som tidligere været forbundet en Haandgjernings-skole, ligesom der undervises i Sløjd.

Den i forrige Femaarsberetning omhandlede Søndagsskole er ophørt paa Grund af Mangel paa Søgning.

Byens offentlige Tegneskole, der underholdes med Statsbidrag, har ligesom tidligere havt 2 Lærere. Der har i Vinterhalvaaret været undervist 6 Timer ugentlig i Frihaandstegning og 4 Timer ugentlig i Konstruktionstegning. Gjennemsnitlig har 40 Elever i hvert Halvaar deltaget i Undervisningen i Frihaandstegning. Af Eleverne var 19 Haandværkslærlinge og 21 andre. Undervisningen i Konstruktionstegning har gennemsnitlig været besøgt af 18 Elever, hvoraf 6 Haandværkere og Resten Elever af Folke- og Middelskolen.

5. Fabrikdrift. Af industrielle Anlæg har i Femaaret været i Virksomhed 1 Guanomølle, 1 Ølbryggeri, 1 Mineralvandfabrik, 1 Garveri, 2 Farverier, 1 Reberbane, 1 Meieri samt en straks udenfor Byen liggende Fyrstikfabrik, der væsentlig beskæftiger Arbeidere fra Byen, hvor Fabriken tillige har sit Kontor.

Paa Guanomøllen er tilvirket gennemsnitlig aarlig 3 700 Sække Fiskeguano, hvoraf det meste er udført til Hamburg. Raaproduktet indkøbes væsentlig fra Lofoten, tildels ogsaa fra Romsdal og Søndmøre. Fabriken drives hvert Aar fra April til Nytaar og beskæftiger 12 Mand.

Paa Bryggeriet er brygget gennemsnitlig 1 450 hl. Bayersk Øl aarlig med hovedsageligt Marked i Molde, Romsdalen og Kristiansund N. Ved Bryggeriet er fast beskæftiget 4 Mand.

Mineralvandfabriken har produceret gennemsnitlig 47 640 Flasker aarlig, til en samlet Værdi af ca. Kr. 4 700. Fabriken har Marked i Molde og Romsdalen.

Paa Meieriet, der drives med Damp, har i Femaaret været indveiet gennemsnitlig 192 390 kg. Melk aarlig fra de omliggende Gaarde. Heraf er produceret gennemsnitlig 2 852 kg. Smør. Resten er solgt som Melk og Fløde. Paa Grund af daarligt Foderaar gik Melkemængden i 1899 og 1900 meget tilbage. Meieriet beskæftiger 2 Mænd og 2 Kvinder.

Fyrstikfabriken, der kun fabrikkerer Svovlstikker, har gaaet med Tab.

6. Bergværksdrift finder ikke Sted i Byen.

7. Skibsbyggeri. Siden Begyndelsen af Aaret 1900 har der været drevet et mindre Værft til Bygning og Reparation af Fiskekuttere og mindre Baade.

8. Jordbrug har som tidligere været drevet paa de inden Byen liggende Jorder. Der har væsentlig været drevet Høavling, mindre derimod Dyrkning af Korn og Poteter. Af Høet er det meste bleven brugt til Brugernes Besætninger. Melkepriserne er i Femaaret steget noget, ligesom Smørpriserne er gaaet noget op paa Grund af den tiltagende Export. Frugt og Haveprodukter holder sig i forholdsvis høi Pris, og maa for en væsentlig Del indføres.

Ved Udgangen af Femaaret fandtes der i Byen 19 Heste, 40 Stykker Storfæ og 2 Faar.

Siden 1897 har der hvert Aar været afholdt Kvægudstilling samt Hestemarked med Udstilling.

9. Af større kommunale Foranstaltninger kan nævnes, at der i 1896 blev bygget en ny større Kai, hvor de rutegaaende Kystdampskibe nu lægger til. De faste Fløtmænd, som tidligere bragte Passagerer og Gods til og fra disse Dampskibe, medens de stoppede ude paa Fjorden, er derved blevet overflødige, hvorfor denne Institution siden har været sløfet.

Havnevæsenet har i Femaaret indkjøbt en ved Byens Torvkai beliggende Eiendom for at faa udvidet Bryggeplads for Dampskibstrafiken paa de omliggende Fjorde, som har været i Tiltagende.

Den i forrige Femaarsberetning omtalte Udvidelse af Byens Vandværk blev fuldført i 1897, da der ligeledes blev opbygget en Brandstation for Byen i dennes øvre Del istedetfor det gamle Sprøitehus nede i Byen. Det faste Brandkorps bestaar af Brandinspektøren og 1 Brandmester samt 4 Mandskaber, der skiftevis 2 og 2 holder Vagt paa Brandstationen og patrouillerer som Politivagt i Gaderne om Natten.

I den sidste Del af Femaaret har man havt under Overveielse at opføre ny Bygning for Byens Middel- og Folkeskole, da den gamle Bygning er utidsmæssig og forliden. En Komite har været nedsat til at forberede Sagen med Tegninger og Overslag, hvorefter Byen i 1901 købte Tomt til den nye Skolebygning, hvis Opførelse nu med det første vil blive paabegyndt.

Gadelygternes Antal var ved Udgangen af Femaaret 34. — Der har gjen-tagende været Spørgsmaal om at søge den gamle Gadebelysning ombyttet med elektrisk Lysanlæg; men Kommunens ringe økonomiske Evne har hidtil været til Hinder derfor.

I 1897 blev oparbejdet en ny 12 m. bred Gade, der i Fortsættelse af Byens Hovedgade gaar til Grand Hotel i Byens østre Ende. Ligesaar er i Femaaret foretaget Udvidelse af en Tvergade ved Byens Torv.

10. **Forskjellige Bemærkninger.** Molde Arbejderforening, stiftet 1861, havde ved Udgangen af Femaaret 103 Medlemmer. Foreningen havde en Formue af Kr. 4 466 og eiede et Bibliothek paa 2 400 Bind. Samtidig havde Foreningen et Pensionsfond stort Kr. 21 100, hvoraf Kr. 10 000 i Femaaret var skjænket Foreningen ved Testament. Af dette Fond er der aarlig uddelt Pension til 19 Medlemmer, hver med et Beløb af Kr. 51.78. I 1900 blev der derhos ydet Medlemmerne et samlet Bidrag som Hjælp i Sygdomstilfælde af Kr. 38 og et Begravelsesbidrag stort Kr. 40.

Molde Haandværkeres Sparekasse havde ved samme Tid en Forvaltningskapital stor Kr. 290 683 og en egen Formue af Kr. 26 077.

Molde Sparebank, oprettet 1838, havde en Forvaltningskapital af Kr. 2 264 135 og egen Formue Kr. 289 759. Banken yder hvert Aar Bidrag til forskjellige Øiemed i Byen og i Landdistriktet.

I Byen har desuden siden 1 Januar 1899 virket en Privatbank, «Romsdalske Vexel- og Landmandsbank», med en Aktiekapital stor Kr. 125 000, hvoraf indbetalt Kr. 63 000. I 1900 havde Banken en Totalomsætning af Kr. 10 135 855. Dens Forvaltningskapital ved Femaarets Udgang var Kr. 666 768 og dens egen Formue Kr. 130 400. Det samlede Overskud for 1900 var Kr. 12 139.

Selskabet for Molde Bys Vel, stiftet 1842, har til Formaal at virke til Byens Forskjønnelse. Det havde ved Udgangen af Femaaret 70 Medlemmer, hvis aarlige Kontingent varierer mellem Kr. 1.20 og Kr. 20.00. Det Selskabet tidligere tilhørende Bibliothek er solgt. Selskabet havde ved Femaarets Udgang en Formue af Kr. 14 468, foruden Udstillingspladsen med Bygninger og Søbadehuset. Selskabets Virksomhed har i Femaaret væsentlig indskrænket sig til Plantningsarbejder og Opsættelse af Hvilebænke. Der foreligger tillige Tegninger og Overslag til en ny Badeanstalt, hvis Opførelse med Støtte af det hersteds siden 1 Januar 1901 paany oprettede Brændevinssamlag antagelig med det første vil blive paabegyndt.

Den tidligere Reknes Pleiestiftelse for Spedalske tilhørende Staten er fra 15 November 1897 omdannet til «Reknes Sanatorium» for Tæringspatienter. Sanatoriet har i Aarene 1898, 1899, 1900 gennemsnitlig havt 311 Patienter aarlig.

Paa Romsdals Amtssygehus har der i Femaaret gennemsnitlig været behandlet 168 Patienter aarlig.

Paa Molde Fattighus havde ved Femaarets Udløb 13 Fattige fri Bolig.

Det samlede Antal Øl- og Vinrettigheder var ved Femaarets Udgang 14, hvoraf 3 almindelige Ølrettigheder. Ved den i 1900 afholdte Afstemning blev det bestemt, at der fra 1 Januar 1901 igjen kunde oprettes Brændevinssamlag i Molde. Af 836 Stemmeberettigede stemte 507 for Samlagets Gjenoprettelse. Ædruelighedstilstanden har i Femaaret i det Hele taget været god. I Byen virker de tidligere «Molde og Omegns Totalafholdsforening», Good-templarlogerne «Broderkjæden» og «Urød» samt Kvindeforeningen «Det hvide Baand».

Tilstrømningen af Turister har i Femaaret været meget stor, navnlig i 1899 og 1900. Foruden 2 større Hoteller har Byen 3 Pensionater, der om

Sommeren optages af Turister. Molde og Romsdals Turistforening havde i Aaret 1900 25 Medlemmer. Den aarlige Kontingent er Kr. 2.00, for livsvarige Medlemmer Kr. 25.00. Foreningen har havt Bidrag af Molde Sparebank.

Byen har 3 Aviser, nemlig «Romsdals Budstikke», «Romsdals Tidende» og «Molde Annonceblad», der samtlige udkommer 2 Gange ugentlig.

Byen har følgende Legater og Understøttelsesfond:

- a) Madame Karen Brems Schelderups Legat, oprettet 1789, til Skole for fattige Børn i Molde, hvoraf Renterne tilfalder Folkeskolens Lærere. Kapital Kr. 1 600.
- b) Legatet «Aas's Gave», oprettet 1841, hvoraf Renterne uddeles til Husarme af Borgerklassen, til Kirken og til Molde Byselskab. Kapital Kr. 12 000.
- c) Amtmand Krohgs Legat, oprettet 1842, hvoraf Renterne uddeles til en trængende og værdig Elev af Molde høiere Almenskole. Kapital Kr. 1 350.
- d) Euphrosyne Meyers Legat, oprettet 1856, til Fordel for Trængende af Borgerklassen. Kapital Kr. 1 600.
- e) Student Tønnes Gjendems Legat, oprettet 1889, hvoraf Renterne uddeles til Trængende og Husarme. Kapital Kr. 12 000.
- f) Toldbetjent C. F. Haagensens og Hustrus Legat, oprettet 1882, hvoraf Renterne uddeles til trængende Kvinder af den bedre Samfundsklasse.
- g) Understøttelsesfondet for Molde Bys Brandkorps, oprettet i Henhold til Brandanordningen af 1767 af de ved Byens Brandvæsen faldende Bøder. Kapital ca. Kr. 1 300.
- h) Konsul B. M. Widths Legat, oprettet 1896, hvoraf Renterne uddeles til værdige næringsdrivende Borgere. Kapital Kr. 30 000.
- i) Konsul B. M. Widths Legat til Molde Middelskole, oprettet 1896, hvoraf Renterne anvendes til Fripladse paa Skolen. Kapital Kr. 4 000.
- j) Marie Widths Legat, oprettet 1896, der forvaltes af «Foreningen for Syge og Husarme i Molde». Kapital Kr. 4 000.

11. Den økonomiske Tilstand i Almindelighed. Byens økonomiske Forhold ansees i sin Almindelighed for at være sunde. Priserne paa Levnetsmidler er i Femaaret steget betydelig, saa Stedet ikke længer er det billige Levested som tidligere.

Ifølge Folketællingen i 1900 havde Byen 1 680 Indbyggere.

I Aaret 1900 var Skatydernes Antal 588 og den antagne Formue og Indtægt henholdsvis Kr. 1 579 500 og Kr. 512 050 mod Kr. 1 547 100 og Kr. 520 210 i 1895. Den samlede Byskat udgjorde i 1900 Kr. 31 060.92 mod Kr. 29 720.58 i 1895.

Til Skolevæsenet var i 1900 bevilget Kr. 18 150 og til Fattigvæsenet Kr. 6 300.

Byens Gjæld var ved Udgangen af Femaaret Kr. 82 780.16, idet der i 1898 blev optaget et nyt Kommunelaan stort Kr. 44 000 til Vandværket.

I Landets almindelige Brandforsikringsindretning var ved Udgangen af Femaaret forsikret 250 Bygninger med en samlet Forsikringssum af Kr. 2 424 240.

I Femaaret er:

afhændet	61	faste Eiendomme til samlet Beløb.....	Kr. 322 422.94
thinglæst	133	Panteheftelser - — —	- 472 838.27
affæst	78	— - —	- 117 755.71
afholdt	6	Tvangsauktioner over fast Gods til samlet Beløb -	214 331.00
—	4	— - Løsøre - — — -	797.21
—	18	Exekutioner - — — -	40 203.12
—	1267	Udpantninger - — — -	42 372.38

Molde Magistrat, 14 Juni 1902.

Diderik Petersen.

Beretning

om Kjøbstaden Kristiansunds økonomiske Tilstand i Femaaret 1896—1900.

1. Handel. Efter Opgave fra Toldkassereren har af efternævnte Varer Udskibningen her fra Byen til Udlandet været:

Aar.	Klipfisk.	Tørfisk.	Tran.	Rogn.	Sild.	Guano.	Trælast.	Fiskelim.
	Kg.	Kg.	Hl.	Hl.	Hl.	Kg.	m ³	Kg.
1896.....	23 378 620	122 990	2 204	3 236	67 727	1 899 470	-	42 439
1897.....	26 060 170	84 610	2 686	4 744	78 484	2 484 620	-	51 250
1898.....	20 106 550	69 990	1 470	2 540	43 080	2 536 900	-	43 125
1899.....	18 786 150	83 570	2 574	5 638	18 871	782 300	-	41 425
1900.....	18 306 856	73 852	2 020	2 813	15 473	691 013	477	55 233

Af Salt og Kornvarer er indført fra Udlandet:

Aar.	Rug.	Byg.	Malt.	Salt.
		Kr.		Hl.
1896.....	-	600	-	296 241
1897.....	-	200	-	257 987
1898.....	-	-	-	162 553
1899.....	-	-	-	233 598
1900.....	-	112 104	-	204 784

Klipfisk er fremdeles Kristiansunds vigtigste Exportartikel, og over Halyparten af Landets samlede Klipfiskexport foregaar aarlig herfra. I den sidste Femaarsperiode har denne Forretning været drevet med vekslende Held. I 1896 og 1897 fulgte der tildels store Tab væsentlig paa Grund af den spansk-amerikanske Krig, der bevirkede stærkt Kursfald paa spansk Valuta og svækkede Kjøbeevnen paa de større Markeder. Forholdene bedrede sig betydelig i 98 og 99, især blev det sidstnævnte Aar ret gunstigt for Exportørerne, som betimelig i Sæsonen havde foretaget sine Indkjøb. Fisket blev langt mindre end paaregnet, hvilket havde tilfølge en betydelig Prisstigning, og opnaaedes der længe den usædvanlig høie Pris af 9 Kr. pr. 20 kg. Aaret 1900 bragte ikke synderlig Fordel. Indkjøbet var for dyrt, og man forregnede sig med Hensyn til Kvantumet, der viste sig tildels større end de officielle Opgaver. Forsendelser af Klipfisk i Kasser tiltager til flere overseiske Steder, dog har Salget til det fornemste brasilianske Marked, nemlig Rio, i de senere Aar været i stor Tilbagegang. Aarsagen ligger væsentlig i de finansielle Vanskeligheder der, samt i rigelig Forsyning fra New-Foundland af billigere Vare. I de høie Priser for vor Klipfisk ligger der en Fare. Andre Lande vinder mere og mere Terræn paa flere Markeder. New-Foundland, Labrador og Island konkurrerer stærkt med os og har paa flere Steder næsten fortrængt den norske Vare.

Rundfisk eller Stokfisk er af underordnet Betydning for vor By; der exporteres lidet herfra. Bergen har saagodtsom Monopol paa denne Artikel for Vestlandsbyernes Vedkommende.

Tran synes at være en jevn og rolig Forretning; det er dog ikke synderlig mere end Distriktets Produktion, som exporteres herfra. Medicintran til Nordamerika vinder adskillig Indpas.

Sild har i de senere Aar ikke været den betydelige Udførselsartikel herfra som tidligere, hvilket har sin naturlige Grund i, at Fiskerierne paa vor Kyst har været i Aftagende.

For 20—30 Aar tilbage dreves der større Fedsildfiskerier i de nordmørske Fjorde; senere har det været smaat med den Slags Fiske. Man fik heromkring for et Par Aar siden uventet et godt Storsildfiske. Størstedelen af Fangsten gik i iset Stand til England, der er et stort Marked for Varen.

Fiskeguano er en ikke liden Exportartikel her. Denne Industri ansees neppe for lønnende i de senere Aar. Raastoffet kjøbes dyrt, medens Priserne for Fabrikatet er vigende. Udenlandske Gjødningsstoffer konkurrerer.

Fiskelim er neppe den lønnende Branche som tidligere; ogsaa her har man udenlandske Fabriker som stærke Konkurrenter.

2. Skibsfart og Skibsbyggeri.

Ifølge Opgave fra Toldkontoret var ved Udgangen af 1900 Antallet af de her hjemmehørende Fartøier:

- a) Seilfartøier, forsynede med Nationalitetsbevis, 52 Stykker med en Netto-drægtighed af 3 996.53 Reg.-Ton.

- b) Seilfartøier, uden Nationalitetsbevis: 66 Stykker med en Nettodrægtighed af 2 511.89 Reg.-Ton og 25 Stykker med en Nettodrægtighed af 392 C.L.
- c) Dampskibe: 17 Stykker med en Nettodrægtighed af 1 167.98 Ton.
- Byens 4 Skibsværfter er fremdeles i Drift; hvert af dem beskjæftiger 10—15 Mand, væsentlig Reparationsarbeide.

I 1899 oprettedes som Aktieselskab Kristiansunds Baadbyggeri, der gennemsnitlig har beskjæftiget 8 Arbeidere. Driften har omfattet hovedsagelig Bygning af mindre Fiskefartøier og Baade samt endel Reparationer af saadanne.

Af Assuranceforeninger for Søfolk og Skibsart havest:

1. Assuranceforening for Søfolk og Tøi i Romsdals Amt.
2. Nordmøre Skibsassuranceforening.
3. Fosna Skibsassuranceforening.
4. Skibsassuranceforeningen Fram.

Skipperforeningen talte ved Udgangen af 1900 82 Medlemmer.

3. Fabrikdrift. Af ældre Fabriker eller industrielle Anlæg foruden Skibsværfterne havest:

1. Jodfabriken.
2. Drops- & Mineralvandfabriken Norden
3. Kristiansunds Mineralvandfabrik.
4. L. Knudtzens Dampfarveri
5. Brunsvikens Reberbane.
6. Clausens Reberbane.
7. John Larsens Reberbane.
8. A. Ervigs Olieklædefabrik.

Af Fabriker anlagte i den sidst forløbne Femaarsperiode havest:

1. Kristiansunds Preserving Co.
2. Nordmøre Aktiemøbelfabrik (Fabriken anlagt i Todalen men med Bestyrelse her i Byen).
3. Aktiesmørfabriken Goma.
4. Mineralvandfabriken Løven.

Af industrielle Anlæg i Byens Nærhed havest:

1. Dale Brug & mek. Værksted.
2. Rena Brug (Sagbrug).
3. Chr. Johnsens Tønde- & Kassefabrik.
4. Do. Guanofabrik.
5. Kvalvigs Guanofabrik.
6. Do. Torvstrøfabrik.

4. Haandværksdrift. Fra Haandværkerforeningens Bestyrelse har jeg modtaget saadan Indberetning:

Kristiansunds Haandværksforening havde ved sidste Aars Udgang 51 Medlemmer. Foreningens Enkekasse havde ved forrige Aars Udgang en Formue af

ca. Kr. 9 000 og Hjælpekassen for ældre trængende Haandværkere en Formue af ca. Kr. 17 000.

Af Enkekassen er der i sidste Femaarsperiode uddelt ca. Kr. 1 350, og af Hjælpekassen, der endnu kun har uddelt 2 Gange af sine Midler, er der ydet til trængende Haandværkere ca. 500 Kroner.

Angaaende de Vilkaar, vor Byes Haandværksstand har arbejdet under de sidste 5 Aar, skal vi kun henvise til den Udtalelse, som forleden enstemmig blev vedtaget i et da afholdt Haandværkermøde, og som vi herved nedenstaaende tillader os at gjengive:

«Mødet udtaler, at Byens Haandværksstand i det sidste Femaar har arbejdet under noksaa trykkende Vilkaar, idet baade de daarlige Tider har bidraget dertil, men særlig den Omstændighed, at vor Byes Handelsstand i saa stor Udstrækning har grebet ind i de fleste Haandværksbrancher og har bevirket, at mange Haandværksfag omtrent ingen Afkastning giver. Man tror, at Staten og vor Lovgivning for Fremtiden i større Grad bør træde støttende til saavel ved Haandværkernes Uddannelse som ved at lette og beskytte Haandværkets Virksomhed i alle Dele. Den store Frihed paa Haandværkets Omraade virker nærmest derhen, at omtrent alle andre Samfundsklasser favoriseres paa Haandværksstandens Bekostning.»

Haandgjerningsskolen for Gutter og den tekniske Aftenskole har virket i den forløbne Femaarsperiode i Lighed med tidligere.

5. Bergværksdrift foregaar ikke her i Byen.

6. Jordbrug. Paa de inden Byens Territorium værende Jordeiendomme avles udelukkende Hø; der fødes ca. 300 Kjør og 30 Heste.

7. Almindelige Bemærkninger. Byens Indbyggerantal udgjorde ved Udgangen af 1900:

	Tilsteleværende.	Hjemmehørende.
paa Kirkelandet.....	8 043	8 282
- Nordlandet.....	1 852	1 947
- Indlandet.....	1 069	1 136
- Gomalandet med Skorpen	640	680

Tilsammen 11 604   12 045

Antallet af Konkurser var i 1896: 7, i 1897: 13, i 1898: 5, i 1899: 12 og i 1900: 4.

Skatteprocenten pr. 100 Kroners Indtægt har været:

i 1896	12.10259
- 1897	12.945
- 1898	15.41549
- 1899	14.606768
- 1900	15.616

De afholdte Udpantninger, hovedsagelig for Skatter og Brandkontingent, har i Femaaret udgjort 10 499 for Beløb Kr. 618 648.

Der har været afholdt 298 Exekutioner for et samlet Beløb af Kr. 212 710, 128 Tvangsauktioner over fast Gods for Beløb Kr. 641 217 og 52 Tvangsauktioner over Løsere for Beløb Kr. 27 760.

Af faste Eiendomme er afhændet 329 for Beløb Kr. 2 501 046.

Thinglæste Panteheftelser 1 058 til Beløb Kr. 4 915 240 og aflæste Panteheftelser 596 til Beløb Kr. 2 482 674.

De brandforsikrede Bygningers Taxationssum udgjorde den 31 December 1900 Kr. 13 158 290 og har i Femaarsperioden steget med Kr. 2 271 390.

Byens Budget udgjorde:

for 1896	Kr. 268 800
- 1897	- 276 000
- 1898	- 296 270
- 1899	- 301 500
- 1900	- 308 500

Deraf er besluttet udlignet:

	som Eiendomsskat:	som Skat paa Formue og Indtægt:
i 1896	Kr. 20 650	Kr. 185 850
- 1897	- 21 650	- 194 850
- 1898	- 23 825	- 214 445
- 1899	- 23 485.78	- 211 372.03
- 1900	- 23 886.60	- 214 979.40

Deraf var bevilget:

	til Fattigvæsenet:	til Folkeskolevæsenet:
i 1896	Kr. 84 926	Kr. 67 290
- 1897	- 87 626	- 70 721
- 1898	- 92 106	- 73 096
- 1899	- 93 256	- 71 370
- 1900	- 96 340	- 74 360

Byens Gjæld udgjorde ved Udgangen af 1900: Bykassens Kr. 761 773, Havnekassens Kr. 195 426.

Ifølge Meddelelse fra Stadsingeniøren er der i Femaarsperioden inden Ingeniørvæsenet udført efternævnte Arbejder:

Af offentlige Bygninger er opført:

Kommunalt Slagtehus og Fjøsbygning, kostende	Kr. 14 387
Sygehus med Epidemilazaret, kostende	- 96 554
Gymnastiklokale samt Anlæg af Legeplan ved Indlandets Folkeskole	- 13 440

Af Forandringer og Udbedringer ved offentlige Bygninger er foretaget:

Indredning af Sløjdlokale ved «Latinskolen»	- 1 400
Udvidelse af Nordlandets Folkeskoles Sløjdlokale samt Stakit og Skur til samme	- 2 580
Forandring af det gamle Sygehus til Gammelhjem	- 5 200
Til Vedligehold af Kommunens Bygninger er anvendt	20 550
Af nye Gader er oparbejdet 6 600.98 m ² til en samlet Udgift af ..	- 11 181
Vandledningsrørnettet er forlænget med 283 Meter med 3 Brandventiler og 3 Stoppeventiler til Beløb	- 2 930

Til Forhøielse af Nordlandets og Indlandets Vandbassiner er anvendt Kr. 15 126
 - Nyanskaffelser vedkommende Brandvæsenet er anvendt 2 040
 - Fuldførelse af Vaageveien, Udvidelse af Nordlandets Almenning
 samt Brolægning af Kirkealmenningen er medgaaet 38 154
 Fra Skoleinspektøren har jeg modtaget saadan Indberetning vedkommende

Folkeskolen:

Antallet af Undervisningsberettigede, som i Mai 1895 udgjorde 2 035, var til samme Tid i Aaret 1900: 1 959, altsaa en Nedgang af 76. Af nævnte Antal undervistes udenfor Folkeskolen i 1895: 240, i 1900: 211.

Det gennemsnitlige Elevantal i Folkeskolerne var i 1895: 1 596, i 1900: 1 634, en Forøgelse af 38. Heraf var der i 1895 10 flere Piger end Gutter og i 1900 22 flere Gutter end Piger.

I de nævnte Aar modtog henholdsvis 88 og 123 Børn i Folkeskolen «frivillig» Undervisning. (Kfr. Skolel.s § 8.)

Folkeskolen havde i 1895 51 Klasser med gennemsnitlig 31.31 Elever pr. Klasse, 1900 56 Klasser med gennemsnitlig 29.5 Elever i hver.

Lærerpersonalet, der ved Udgangen af 1895 udgjorde 18 Lærere og 24 Lærerinder, var i 1900: 19 Lærere og 27 Lærerinder. Personalets Forøgelse er en Følge af, at man har reduceret Elevantallet i Klasserne saaledes, at dette nu ikke i nogen Klasse udgjør 40 eller derover, derhos er Lærerindernes Læsetid nedsat fra 32 til indtil 30 Timer ugentlig.

Undervisningen er i Femaaret meddelt efter samme «Plan» som tidligere.

Skolesøgningen er gaaet fremad. Den gennemsnitlige Forsømmelsesprocent var i 1895: 8.02, i 1900: 5.7 Pct.

Skolebygningerne er de samme som tidligere, kun et Par Sløjdlokaler udvidede og forbedrede.

I Lærerpersonalets Afønning er ikke skeet nogen Forandring. Laveste Lærarløn er Kr. 1 200, der med 3-aarig Stigning efter 15 Tjenestenaar naar op til Kr. 2 000.

I høieste Lønningsgruppe er Lønnen Kr. 2 000 uden Stigning.

Laveste Løn for Lærerinder er Kr. 850, ligeledes med 3-aarig Stigning.

Maximumsløn for begge Grupper er Kr. 1 200.

Byselskabet og Træplantningsselskabet virker fremdeles.

Ved Udgangen af 1900 havdes 2 Forbrugsforeninger med et samlet Medlemsantal af 304 og en Omsætning i 1900 af Kr. 97 000.

Derhos haves 4 Dødelader, en Understøttelseskasse for og af Arbeidere, samt en Arbejderforening og et Arbeidersamfund, der ved Udgangen af 1900 havde henholdsvis 360 og 414 Medlemmer.

Arbejdspriserne har vist nogen Tendents til Stigning.

Ædruelighedstilstanden i vor By, seet i Forhold til mange andre Byer, maa siges at være god. Siden Brændevinssamlagets Nedvotering har Konsumet af Øl og Vin imidlertid stærkt tiltaget.

Kristiansunds Magistrat, 28 Oktober 1901.

Heyerdahl.